

Per 586/2005

10027564,26

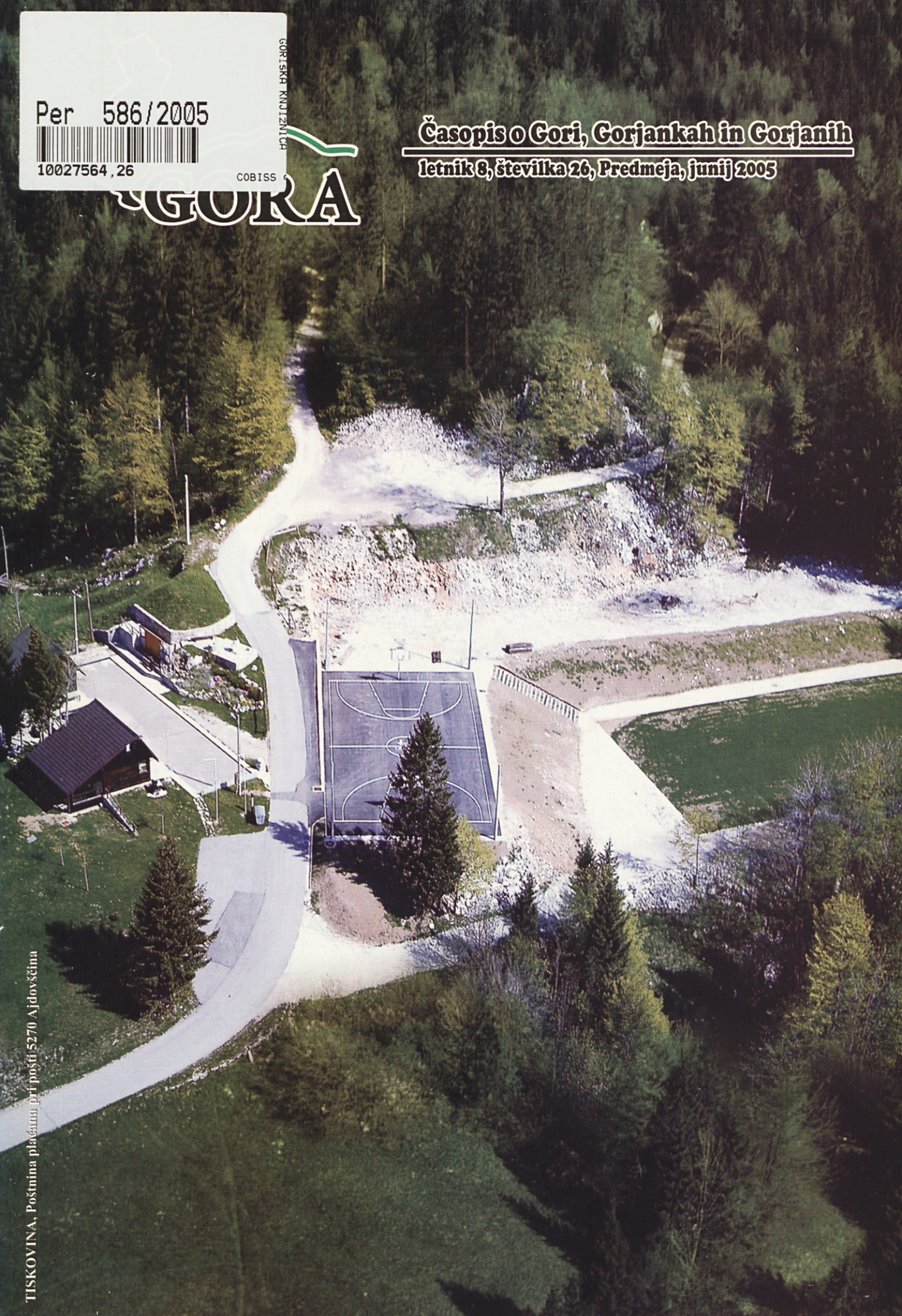
GORJSKA KNJIZNICA

COBISS

GORA

Časopis o Gori, Gorjankah in Gorjanih

letnik 8, številka 26, Predmeja, junij 2005

*V letošnji junijski številki časnika Gora naj lahkotno zazvenita dve popevčici. Vsebinsko povezujeta poslavljačo se pomlad in prihajajoče poletje. Morda ju bo celo kdo uglasbil, saj njun radoživi ritem kar kliče po tem...
Drugo najdete na zadnji strani časnika...*

POMLAD NA GORI

Marjan Černigoj – s Tanove hiše

Na Gori visoko že sneg se topi,
mačice moje –
vse že brsti.
Se deklica zala odpravi po nje,
mlad fantič jo spremlja,
po mačice te.

Bujno brstijo, ej, mačice te,
pod njimi pa zvonček,
ki smeje mu se.
Zvoniti ne more
v želji drhti,
ga mačica draži,
da komaj zdrži.

Oj, mačice male, čigave ste vse?
Za mene le ena – je pravo srce.
Ta mačica mlada v vetru drhti,
jo zvonček objame,
obema zvoni.
Mačica mala – in njeno srce:
ga zvonček ujame,
ljubiti začne.

Oj, večno ostani, ti, draga pomlad,
ljubiti nekoga – imeti ga rad...
Me nanjo spominja,
si duša želi:
z zvončkom zvoniti,
ko srčka lovi.

športni park

IZGRADNJA ŠPORTNEGA PARKA TIHA DOLINA

Jože Velikonja, predsednik gradbenega odbora

Ob zaključku tako pomembnega projekta kot je Športni park Tiha dolina, je prav, da ponovimo nekatere že znane podatke in potegnemo črto pod uspešno izpeljano naložbo. Športni park s Tiha dolina mo pričeli graditi leta 2003. Izkoristili smo gradnjo vodovodnega omrežja Gora in viške materiala, ki so se pojavljali pri zasipu jarkov, odvažali v nasip za nogometno igrišče. Hkrati smo pričeli tudi z izkopom in zasipom zemljišča za košarkarsko igrišče. Skupna vrednost del po pogodbi je znašala 16.108.506,40 tolarjev. Prijavili smo se na razpis iz programa CRPOV, kjer smo pridobili sredstva v višini 6.060.909,00 tolarjev. To je predstavljalo 37,5 odstotkov celotnega deleža vrednosti del. Občina Ajdovščina je prispevala delež v višini 3.900.000,00 tolarjev, kar je predstavljalo 25 odstotkov vrednosti naložbe. Društvo GORA je moralo zagotoviti preostalih 37,5 odstotkov vrednosti ali prek 6.000.000,00 tolarjev. Za Društvo Gora je bil to kar velik zalogaj. Da smo zagotovili potrebna sredstva, je bilo potrebno varčevati na vseh področjih. Mnogo del smo člani opravili sami, veliko pa so pripomogli tudi razni sponzorji.

Tako smo oktobra 2004 dela v glavnem dokončali. Košarkarsko igrišče je bilo urejeno in opremljeno, na nogometnem igrišču smo posejali travo. Za pomlad 2004 so nam tako ostala le še zaključna dela, ki jih tik pred zimo ni bilo smiselno dokončati. Zima se je poslovila in zimsko športno opremo smo za nekaj mesecev shranili. Prišel je čas za letne športe, s tem pa tudi čas za zaključna dela v Športnem parku Tiha dolina. Zaključna dela pomenijo postavitev električne razsvetljave in zaščitnih ograj ter ureditev brežin in dosejanje trave. V celodnevnih akcijah se je uredila okolica igrišč. Postavili smo stopnice iz lesenih tramov za prehod iz košarkarskega na nogometno igrišče, uredila se je travnata površina nogometnega igrišča. Postavili smo temelje za zaščitne ograje obeh igrišč. Ograje bodo različnih višin in prilagojene glede na potrebe posameznega igrišča. Po postavitvi ograje in razsvetljave bodo potrebna le še manjša ureditvena dela,

Na sliki: Pogled na park v maju 2003

Foto: Jože Velikonja

Na sliki: Oktober 2004

Foto: Jože Velikonja

kot je postavitev opreme nogometnega igrišča. Prav pri nogometnem igrišču se soočamo s problemom pri zalivanju površine v sušnih obdobjih. Pritisk, ki je v vodovodu na točki nogometnega igrišča, je namreč prenizek in ne zadostuje za zalivanje travnate površine.

Otvoritev tega lepega in za kraj tudi uporabnega objekta je predviden na društveni večer – 24. junija. Ob tej priložnosti bi se še enkrat zahvalil vsem, ki so kakorkoli pripomogli k postavitvi Športnega parka Tiha dolina.

Na sliki: Pogled na nogometno igrišče sedaj

Foto: Jože Velikonja

športni park

OB ODPRTJU ŠPORTNEGA PARKA TIHA DOLINA

Uroš Velikonja, predsednik Društva GORA

Po zaključku projekta praznovanja 400-letnice naselitve Gore v letu 2001 smo na občnem zboru Društva Gora potrdili vizijo razvoja Društva do leta 2007. Sama vizija je temeljila na dotlej že preizkušenih rednih dejavnostih, vsebovala pa je tudi naslednji veliki projekt, in sicer gradnjo Športnega parka Tiha dolina. Tako smo v društvu s pomočjo zunanjih sodelavcev pripravili vso potrebno dokumentacijo in kandidirali na razpisu Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, natančneje, na razpisu iz programa CRPOV (Celostni razvoj podeželja in obnova vasi). Za pripravo tako obsežne in zahtevne dokumentacije se v imenu društva iskreno zahvaljujem ga. Ireni VELIKONJA in ga. Orjani VELIKONJA GRBAC, brez katerih nam kandidatura na razpisu ne bi uspela.

Pozitivni rezultat razpisa je v Društvo najprej prinesel veliko veselja, kmalu za tem pa tudi zelo veliko skrbi, saj je bilo za realizacijo velikega projekta na voljo zelo malo časa. Takoj je bilo treba začeti zbirati denar, saj je bil finančni vložek društva zelo visok, in sicer prek 6 milijonov tolarjev v denarju in še 3,5 milijona tolarjev v lastnem delu. Občina Ajdovščina je zagotovila 3,9; iz programa CRPOV pa smo pridobili dobrih 6 milijonov tolarjev. Vrednost celotne naložbe je tako znašala skoraj 20 milijonov tolarjev.

V Društvu smo ustanovili gradbeni odbor, katerega predsednik je postal g. Jože VELIKONJA, člani pa g. Stanislav MIKUŽ, g. Roman BRATINA in Uroš VELIKONJA. Gradbeni odbor je takoj pričel z delom in na podlagi sprejetih sklepov na sejah Upravnega odbora Društva začel koordinirati realizacijo izgradnje športnega parka s strani izvajalca, podjetja Primorje Ajdovščina d.d, s katerim je Društvo sklenilo medsebojno pogodbo, kot jo je zahteval tudi sam razpis.

Tako so se v letu 2003 na terenu začela izvajati najprej zemeljska dela, izkop zemlje, navoz materiala, priprava drenaže... Prav gotovo je v tej fazi največ zahtevnega in obsežnega dela opravil član Društva, g. Uroš VIDMAR, s svojo strojno mehanizacijo, in mu gre za to posebna zahvala.

Dela so se v letu 2004 zaradi dolge zime in neugodnih vremenskih razmer nadaljevala nekoliko kasneje, kot je bilo predvideno v planu. V društvu smo izvedli delovne akcije, ki jih je vodil g. Branko KRAPEŽ. V poletnem času smo zaključevali drenažna dela, nato so sledili asfaltiranje košarkarskega igrišča in

zatravitev nogometnega igrišča, ureditev okolice, gradnja podpornega zidu in postavitve betonskih stebrov za razsvetljavo. Obenem je bil opravljen še izkop zemljišča pod staro kočo, s tem materialom pa smo zgradili tribuno in plato na zahodni strani nogometnega igrišča.

Gradbeni odbor je ves čas pripravljala poročila o opravljenih delih in jih posredoval na sejah UO društva ter o realizaciji projekta pripravil skupaj z Občino Ajdovščina končno poročilo za ministrstvo. Zahvaljujem se vsem članom društva, ki so pri izgradnji aktivneje sodelovali, prav tako se zahvaljujem tudi zunanjim sodelavcem in prijateljem Društva, ki so kakorkoli pomagali. Sama gradnja Športnega parka je pripeljala do tesnejšega sodelovanja med Društvom in Krajevno skupnostjo Predmeja, kar je za nadaljnji razvoj vasi Predmeja zelo pomembno. Na skupnih sejah društva in KS Predmeja je bilo sprejetih kar nekaj zelo pomembnih sklepov, katerih realizacija je že pomenila kvalitetnejše in boljše življenje krajanov Predmeje oziroma širše Gore.

Na predvečer dneva državnosti, 24. junija 2005, bo tudi za Predmejo in Goro velik praznik. V uporabo bomo predali izredno lep objekt, ki bo zagotovo pripomogel h kvalitetnejšemu in boljšemu življenju ljudi na Gori. Predvsem pa se lahko veselijo mladi. Prav oni so končno dobili športne objekte, ki jih pri svojem razvoju nujno potrebujejo. Sami objekti so seveda pomembni tudi za nadaljnji razvoj Društva, saj lahko zagotovo trdimo, da bo Tiha dolina s tem postala novo središče in osrednji javni dogajalni prostor vasi Predmeja, kjer se bodo srečevali krajanje.

V Društvu Gora smo lahko ponosni, saj smo ponovno dokazali, da zmoremo, če to želimo in hočemo, in to smo dokazali tudi tistim, ki nam niso verjeli.

Seveda se moram na koncu še enkrat zahvaliti vsem tistim, ki so pri gradnji športnega parka sodelovali in nam pomagali, saj bi bila realizacija projekta brez njih nemogoča.

Vabilo

Osrednja slovesnost z odprtjem Športnega parka Tiha dolina bo 24. junija, z začetkom ob 19. uri. Ob kulturnem programu bo praznično dogajanje ob odprtju novega travnatega nogometnega igrišča in asfaltiranega nogometnega igrišča še posebej športno obarvano, saj se bosta na novih igriščih že od 18. ure dalje odvijala košarkarski in malonogometni turnir. Prijetno druženje bomo nadaljevali pozno v noč, zato PRISRČNO VABLJENI.

krajevni praznik

NOV KRAJEVNI PRAZNIK KS PREDMEJA

Franc Černigoj

PREDMEJA, 23. APRIL 2005

Beseda ob novem prazniku KS Predmeja

Naj povem, tako kot sem čutil: vest, da bomo imeli na Predmeji nov krajevni praznik, sem sprejel z mešanimi občutki. V meni so se takoj porodila vprašanja: Zakaj? Čemu? Ali tudi Predmeja pozablja na dogajanje med drugo vojno, na tragične in junaške dogodke, na kri in ogenj, na strah in pogum – na partizanstvo? Ali pozablja na tisto, na kar je že dolga desetletja tako ponosna? Ali tudi v Predmejčanih umira to, na kar sem bil tudi sam ponosen in je strnjeno v treh jedrnatih besedah: SMO, KAR SMO. Tako mi je namreč odgovoril Cvetko Firarjev, ko sem ga tik pred prvimi volitvami v svobodni Sloveniji vprašal, koga bo volil. SMO, KAR SMO! je rekel.

Torej: Zakaj iskati novo zgodbo iz zgodovine kraja, ki bo nadomestila tragedijo Pri Brigiti? Zakaj se ne več uradno in svečano spominjati enega najbolj gnusnih in krutih zločinov italijanskih fašistov na Primorskem in v Sloveniji sploh? In to prav zdaj, ko se Italijani iz volka levijo v jagnje in celo njihova uradna politika skuša breme zločinov, ki so jih storili na naših tleh, prenesti na pleča slovenskih partizanov?

O vsem tem sem se pogovarjal s tem in onim iz svojega kroga znancev in bili smo podobnega mišljenja. Rekli smo celo: Ali naj bomo ponosni na zgradbo, ki propada?

Potem sem stvar prespal in razmislil. Saj ne bomo slavili današnjega Zadrúžnega doma, te na pogled žalostne razpadajoče stavbe; ne, spominjali se bomo tistih velikih, svetlih dni v prelomnem povojnem letu osemindesetem. Zakaj v tistem davnem letu smo bili Gorjani eno – in to vsi: tisti iz prejšnjih življenj s svojimi slutnjami, podzavestnim hrepenenjem in drznimi sanjami; še nerojeni s svojim genetskim zapisom ponosnega dejstva – Gorjani smo!; in oni iz tistega časa, ki so preživeli strašno vojsko in so bili v njih še kako živi vsi padli in pobiti svojci, prijatelji iz otroštva, sosede, sovaščani... Prav ti so začutili v sebi strašno silo po življenju, po svetlobi in očiščenju, in zgradili so svoj zadrúžni dom, ves svetel in sijoč v mladi pomladi – in to ne katerikoli zadrúžni dom, kakršnih je kasneje zraslo po Sloveniji nešteto, ne – to je bil prvi zadrúžni dom v Sloveniji! Dom, ki je bil eksplozija, ki je bil izbruh neustavljivega kolektivnega hotenja in čutenja pripadnosti skupnosti. In to ne katerikoli skupnosti, ne – ampak občestvu Matere Gore! V vseh je tlelo in žgalo: pokažimo svetu, kdo smo Gorjani, kaj zmoremo! In med vojno požgana zgradba; po nadutih tujcih, ki so se med vojno spremenili v krvnike, zaudarjajoči Albergo, se je v enem mesecu in pol kot ptica Feniks vzdignil iz pepela in postal proletarski Zadrúžni dom! Dom skupnosti Dol-Predmejčanov! Saj beseda 'zadrúžni' izhaja iz stare slovanske besede 'drug', torej 'tovariš', kar je več kot 'prijatelj'; in ki jo v izpeljankah lahko razumemo tudi kot 'tisti, ki dela za drugega'.

In čutim: vse, kar se v zadnjem desetletju svetlega dogaja na Gori, je samo nadaljevanje tistega povojnega 'zadrúžnega' duha. Kaj pa ste drugega, kmečke žene, ki ste se 'skupaj vzele'? In kaj drugega je Društvo Gora, ki že desetletje organizirano in z vizijo dela za dobro Matere Gore... In od kod drugod naj bi se izvili šolski otroci, ki sijejo na sleherni prireditvi na Gori in nas grejejo z lučjo iz svojih iskrivih oči!

Današnji čas spet kliče po druženju in združevanju. Človek posameznik je v sodobnem svetu vse bolj osamljen in sam. Tako težimo drug k drugemu, se družimo v skupnosti in delamo za skupnost. In to

naše delovanje nas napolnjuje s hvaležnostjo, da nam je dano ustvarjalno in polno živeti. Narobe misli, kdor meni, da se bo zdaj, ko imamo nov krajevni praznik, pozabilo na zločin Pri Brigiti. Zelo narobe. Zakaj ta in temu podobni dogodki so bili in ostajajo eden od temeljev, na katerih je zasidrano povojno življenje na Gori. Na tem temelju je bil sezidan Zadružni dom na Predmeji v letu osemindesetem, iz njega izhajajo tudi smeli koraki današnjih Gorjanov vase in v svet.

Spodobi se, da na tem mestu objavimo tudi nekaj od tistega, kar so ob odprtju prvega zadružnega doma v Sloveniji pisali takratni časniki:

Na sliki: Irma Likar in Zvonka Blaško sta slovesno prerezali trak pred vhodom v obnovljene prostore doma krajanov.

Foto: Alenka Tratnik

DOL-PREDMEJA JE MED PRVIMI V SLOVENIJI ZGRADILA SVOJ ZADRUŽNI DOM

Gorska, gospodarsko šibka vasica Dol-Predmeja nad Ajdovščino, je v času tekmovanja za drugi kongres OF izvojevala eno največjih delovnih zmag. Prva je zgradila svoj zadružni dom.

Delu so se odzvali vsi, stari in mladi. Da bi obdržali prvenstvo v tekmovanju z ostalimi vasmi, so v zadnjem času delali tudi ponoči.

Slovesno otvoritev zadružnega doma so vaščani praznovali v nedeljo, 18. aprila. Novi zadružni dom in vso vas so okinčali z zelenjem, zastavami in transparenti. Lepo pomladansko vreme je omogočilo, da so to znano partizansko vasico obiskali številni borci NOB in ljudstvo iz vse bližnje in daljne okolice. Te pomembne proslave so se udeležile tudi delegacije uprav za gradnjo zadružnih domov iz raznih vasi in okrajev. Praznično razpoloženje med ljudstvom je poudarjal skupni nastop mladinske pionirske godbe iz Ljubljane in godbe idrijskih rudarjev.

Na slavnostni tribuni so se zbrali podpredsednik ljudske skupščine LRS France Bevk, minister Janez Hribar, minister za delo Ivan Regent ter delegati in predstavniki množičnih organizacij iz okraja in Dol-Predmeje.

Z združenimi močmi delovnega ljudstva

Predsednik domače kmetijske zadruge je podal kratek historiat svojega kraja, ki je postal znan po doprinosu k izvojevanju zmagi nad tujimi in domačimi krvniki našega naroda. Vas je bila popolnoma uničena. Od 156 stanovanjskih in gospodarskih poslopij jih je bilo uničenih 126. Darovala je več kot petdeset svojih najboljših sinov in hčera.

Nadalje je poudaril: »Naše ljudstvo se je vrglo – kljub vsem težavam, katerih ni malo, saj je vas potrebna ogromnih obnovitvenih del – na gradnjo zadružnega doma. Prav dobro smo se zavedali, da nas bo delo zadružnega doma močno povezalo ter nam dalo dom kulturnega, gospodarskega in političnega izživljanja.

Danes, na dan otvoritve našega zadružnega doma, je za nas velik praznik, praznik velike delovne

zmage. Naša zmaga je tem vidnejša, ker smo si priborili prvenstvo. Dokazali smo, da v ljudski državi ni nič nemogoče. Ob tej priliki pa ne smemo prezreti, poleg vseh, ki so gradili – in gradili so vsi, onih, ki imajo največ zaslug, da danes s ponosom gledamo našo novo stavbo.

Ogromne zasluge so si priborili: v prvi vrsti tajnik obnovitvene zadruga tov. Bratina Franc, na katerem je slonela vsa organizacijska stran dela. Vse priznanje in zahvala gre mladincem, tovarišem Bizjak Brunu, Černigoj Srečku, Likar Milanu in Likar Jolandi, ki so prispevali po 35 delovnih dni. Prav tako moramo pohvaliti tov. Bratina Doreta, Vidic Janka in tov. učitelja. Od starejših je posebne pohvale vreden tov. Velikonja Ivan, 56 let star, ki je daroval 2000 din ter prispeval 30 delovnih dni. Prav toliko sta prispevala njegov sin in njegova hčerka. Od žena se je izredno požrtvovalno izkazala tov. Čibej Ivana, ki je zadružnemu domu dala 60 ur prostovoljnega dela, poleg tega pa delala še pri apnenici in pesku. Pohvaliti moramo tudi vse, od najmlajših frontovskih organizacij, naših pionirjev, ki so nabrali 15 q železa, čistili prostor za gradnjo doma, pripravili drva za apnenico in nosili kamenje; nadalje AFŽ, ki se je udeleževala prostovoljnega dela ob nedeljah in delavnikih; ter ostale frontovske organizacije, ki so pod vodstvom borcev iz NOB delale pri gradnji.

Ta naš uspeh naj bo vsem ostalim svetel zgled močne volje našega zavednega ljudstva. Njim smo dokazali, da ljudstvo zmore prav vse ter da ni ovir, ako se vključimo vsi v delo, kjer nam pomaga naša ljudska oblast.

Ne smemo pa prezreti tudi pomoči podjetij: Zidgrad, Lipa, cementarna Anhovo ter medzadružnega odbora, brez katerih ne bi mogli premostiti vseh težav, ki so se pojavljale tekom gradnje.

Zadružni dom je izgotovljen, a naše delo še ni pri kraju. Še nadalje bomo delali z nezmanjšanim poletom, obnovili bomo še 33 hiš in šolo, ter dokončali 18 hiš. Posadili bomo 8000 dreves, zgradili dve kapnici in iz 3 km dolge kolovozne poti bomo naredili cesto, da bo omogočila prevoz lesa s kamioni.

To so naše naloge, ki stojijo letos pred nami in katere bomo izvršili še v tem letu. Tako si ustvarjamo v vasi Dol-Predmeja, v svoji svobodni ljudski državi, s skupnimi močmi, v okviru Fronte, lepše življenje.«

Priznanje najbolj zaslužnim

Govorom je sledila svečana podelitev 22 zlatih, 40 srebrnih in 34 bronastih značk najbolj požrtvovalnim delavcem pri gradnji zadružnega doma. Zlate značke so bile podeljene sledečim: Bratina Franc, Bizjak Bruno, Černigoj Srečko, Likar Jolanda, Vidic Ivan, Černigoj Andrej, Velikonja Ivan, Velikonja Frančiška, Bratina Lidija, Likar Viktor, Blaško Franc, Polanc Franc, Bizjak Anton, Čibej Maks, Vidic Franc, Likar Edvard, Vidic Alojz, Likar Marta, Volčina Andrej, Krapež Alojz, Likar Anton, Černigoj Marija.

Dragocena darila

Kot najboljšemu gradilišču so bila podeljena bogata in koristna darila od vlade LRS in IOOF Slovenije: Mlatilnica, stroj na bencinski pogon, posnemalnik, stroj za ličkanje, dva pluga, plemenski bik, krmska semena, knjižna omara s knjigami in blago za opremo odra kulturne dvorane in radio. Okrajni odbor OF za Goriško jim je podaril poltovorni avto, razno poljedelsko orodje in lepo vezano zastavo; okrajna poslovna zveza tehtnico-decimalko, mladina pa relief Vojka.

Kako se prenašajo izkušnje z dobrih gradilišč

Ljudstvo v Dol-Predmeji je takoj po otvoritvi svojega zadružnega doma sklenilo, da bo sedaj pomagalo sosednji vasi Otlica, pri delu. Tako so rekli, da bodo odšli drugo nedeljo tja z 10 zidarji, katerim se bodo pridružili člani Zveze borcev NOV in tam pomagali pri postavljanju temeljev. (*Časnik 'Nova Gorica', št. 9, str.4*)

irma likar

IRMA LIKAR - ERNA JURJEVSKA

Franc Černigoj

Na sliki: »Postavila se je ob skalo, poraščeno z rožami...«
V Jurjevši¹, 28. maja 2005.
Foto: Franc Černigoj

Irmo Likar – Erno Jurjevsko sem obiskal konec letošnjega maja, v enem tistih svetlih, od večernega sonca presijanih poznomajskih dni: nikjer niso tako lepi kot na Gori, še posebej, če njih luč piješ v takem kotičku naše Gore, kot je Jurjevše na Predmeji: visoko nad Robom Gore, že skoraj v gozdu. Njen sin Francelj je ravno vgrajeval nova vhodna vrata, jesenova. Ko me je zagledal, je zaklical v kuhinjo: »Mama, Francelj Gidljev je prišel k tebi!«

Takoj se je na vratih pokazala beloglava ženica, z umetelno nakodranimi lasmi, živahnih oči in radovednega obraza. »Kdo je prišel? A, Francelj Gidlejv!« me je takoj spoznala.

»Ali ima res že skoraj 93 let?« sem začuden pomislil. »Kaže jih kvečjemu osemdeset, ali pa še toliko ne...«

Potem sva se umaknila v gornje prostore prostrane hiše, k snahi Marjetki, kjer sva se lahko v miru pogovarjala. Z Marjetko sva še v šolo skupaj hodila. Kje so že tisti časi! Skoraj pol stoletja je že preteklo od takrat...

1913. leta se je rodila, Irma, ki jo Gorjani poznamo kot **Erno**. Na Hribu, Pri Ernestu se tudi reče pri tej hiši in Pergar se je pisala takrat. V družini s šestimi otroki. Ko je imela komaj 13 let, jim je umrla mama, in kot najstarejša je prevzela nase delo matere in gospodinje. Takrat so živeli v Šempasu, kjer je oče opravljal službo cestarja. Najmlajši brat je imel komaj dve leti...

Oče se je še enkrat poročil. Vse se je spremenilo in Erna se je z najmlajšim bratcem preselila na Predmejo, k stari mami. Druga dva brata sta šla služiti, sestra in en brat pa sta umrla...

Najlepši spomin iz tistih zanjo tako težkih časov je tale: njen bodoči mož Edi Jurjevski je vprašal njeno staro mamo, če bi lahko Erna šla z njim plesat, k Štemču – in stara mama je dovolila...

Edija Jurjevskega je spoznala, ko je šel na 'štelengo'. Štiri leta sta se menila, potem sta se vzela. Bilo je 16. novembra 1933. leta, na četrtek, ker sta bili v soboto napovedani že dve drugi poroki. Imenitna poroka je bila to – saj so se do cerkve na Otlici in nazaj peljali s konji, na velikih saneh, ki jih je vozil Ernin stric Jože. Moževa mati – njena tašča, je v Jurjevšu pripravila veliko ohcet, od četrтка do sobote se je jedlo, pilo in plesalo! Nazadnje je skuhala še prežgano župo, drugega ni bilo več pod streho... Potem se je začelo romanje mladega para. V Jurjevšu ni bilo prostora, saj je bilo vseh otrok dvanajst!²

Morala sta 'na fit', kot se je reklo, če je šel kdo h komu za podnajemnika: najprej v Medvedovše, nato na Hrib k stari mami, od tam v Dolino (k Zañku), pa h Gidlji – končno pa jima je možev oče kupil hišo v Grmovju... Po razpadu Italije, v septembru 1943, je hišo v Grmovju zadela nemška granata in je zgorela; 25. marca 1944 pa so Nemci zažgali tudi hišo v Jurjevšu.

Moža Edija so 1942. leta Italijani nasilno mobilizirali v italijansko vojsko. Ob razpadu Italije so ga na povratku domov zajeli Nemci in ga odpeljali v taborišče Gendorff. Ker je bil izučen mizar in so Nemci potrebovali njegovo znanje, je ves čas, do konca vojne, opravljal mizarska in cimpermanska dela. 15. maja 1945. leta se je vrnil domov. Triindevetdesetletna Erna se še spominja prvih povojnih let... Kar dobro leto so stanovali v porušenem 'Hotelu', ki je 1948. leta postal Zadrudni dom – in sicer v prostoru, kjer je bilo prej stranišče! Edi je luknjo 'na štrbunk' zamašil, prostor so pobelili, 'opremili' in to je bilo njihovo stanovanje. Potem so se preselili v barako v Grmovju, in končno – leta 1949 – v Jurjevše!

Na sliki: Viktor Likar, brat Edija Likarja, padel kot partizan v Stari Gori.

Foto: Iz družinskega fotoarhiva Jurjevskih

Že po dveh ali treh tednih po vrnitvi iz taborišča je do Edija prišel Avgust Polanc – Gustelj Libračev in sta začela z mizarjenjem v zasilni delavnici, ki je bila na današnjem zapuščenem 'balin placu', ob Hotelu. Treba je bilo namreč narediti vrata in okna za vse požgane hiše na Predmeji. Edi se je mizarskega poklica naučil v Trebuši, tam je naredil tudi mojstrski izpit. Celo orodje mu je zapustil mojster, pri katerem se je izučil, ko je le-ta odšel v Ameriko.

Gusteljnu in Ediju so se kot mizarji pridružili še Lojze Likar – Medvedovski, Lojze Pergar – Zogarski ter Ivan Velikonja – Gričerski. Naredili so tudi vsa vrata in okna za prvi zadrudni dom v Sloveniji³.

Poseben spomin, ki se ga drži priokus grenkobe, si zasluži maketa prvega Zadrudnega doma v Sloveniji. Naredil jo je Edi Jurjevski. Visoka je bila poldrugi meter, prav toliko široka. Narejena je bila tako natančno, da so se celo okna odpirala, v sobah pa je bilo videti tudi majhne postelje. Seveda je imela maketa tudi balkone, vse kot v resnici!

Čemu jo je Edi izdelal? Za veliko parado dela v Ljubljani! Slavnostno naj bi jo nosili najbolj zaslužni graditelji Zadrudnega doma...

In res – do Ajdovščine je maketo s 'kamiončinom' odpeljal Frence Velikonja – Bošnarjev, tam so jo deli na vlak, v poseben tovorni vagon, v potniškem vagonu pa so se peljali tisti Predmejčani, ki so se pri gradnji Zadrudnega doma najbolj izkazali. A kaj se je zgodilo – v Divači so vagon, na katerem je bila maketa, odklopili, in Gorjani so v Ljubljano prišli brez svojega Zadrudnega doma. Na paradi so potem nesli le zastavo – za maketo pa je izginila vsaka sled...

Na sliki: Mizarji v Kmetijski zadrugi Predmeja: Edi Likar – Jurjevski, Lojze Pergar – Zogarjev in Lojze Likar – Medvedovski

Foto: Iz družinskega fotoarhiva Jurjevskih

Edi pa ni bil le mojster – mizar. Igral je tudi na harmoniko – knofarco! Na mnogih veselica na Hotelu je raztegoval svoj meh, na marsikateri ‘štelengi’ so se razlegali veseli napevi iz njegove harmonike. Igranja na ta priljubljen ljudski instrument je naučil tudi sina Franceljna, ki se spominja, kako sta z očetom na Hotelu igrala cele noči. Še posebej mu je ostala v spominu veselica, na kateri se je vrtela tudi njegova učiteljica Malči Soban – drugi dan pa ga je zaprla, ker ne bi smel biti po osmi uri zvečer zdoma! Celo miličniki so zaradi tega prijemali očeta.

Ko sem iz Jurjevša odhajal, sem gospo Erno zaprosil, če jo lahko fotografiram. Postavila se je ob skalo, poraščeno z rožami. Njeni beli skodrani lasje se na fotografiji prelivajo z živimi vijoličnimi cvetovi blazinastega cvetja...

Na sliki: Edi s harmoniko. Poleg njega so na fotografiji: sedi Alfonz Žonta – Vrhlukenški; od leve stojijo: Jelko Žonta – Porobanovski, Franc Vidmar – Kehljačev z Otlice, Ivan Velikonja – Mdlčev. Fotografija je nastala leta 1956. Foto: Iz družinskega fotoarhiva Jurjevskih

¹V Jurjevši se pri hiši reče bojda zato, ker je bil prvi stanovalec v tem kraju nek **Jurij**, ki je živel v votlini poleg sedanje hiše. Votlina je zdaj zasuta.

²To so bili: Olga; Stanko (ob ognju na ognjišču se mu je vnela kiteljca – včasih so jih nosili tudi fantki – in je zaradi opeklin umrl); Lojze; **Edi** (1910); Marija; Stanko; Rozka (umrla za tifusom); Janko; Francelj; Viktor (letnik 1924; padel v partizanih, v Stari Gori, skupaj s Francem Černigojem – Bizjaškim; glej časnik ‘Gora’, letnik 2, št. 7, str. 20!); Vika (živi Pri Likerjih; glej časnik ‘Gora’, letnik 4, št. 18, str. 17 in 18!).

³Naj na tem mestu navedem kratek ‘historiat’ našega ‘Hotela’, ki so mu pod Italijo rekli ‘Albergo’: zidati ga je začel Frlut Kaličevski (1933. leta); ni imel sreče in je prišel ‘na kant’. Dolgove je odplačal trgovec Repič iz Ajdovščine in ‘Hotel’ dokončal. Pod Italijo je ‘Albergo’ cvetel (20 opremljenih sob, odlična kuhinja, elektrika, garaže, avtobusna povezava z Ajdovščino in železnico...). Med vojsko je bila zgradba požgana, iz pepela se je – kot ptič Feniks – dvignila z udarniškim delom Predmežčanov – kot prvi Zadržni dom v Sloveniji, spomladi 1948. leta, ko je bil ‘Hotel’ tudi nacionaliziran.

Od leta 1948 do 1953 je bil v upravljanju Kmetijske zadruge Predmeja, od leta 1953 do 1963 je spadal pod Kmetijsko zadrugo Otlica, v letih od 1963 do 1973 pod Kmetijsko zadrugo Col-Vipava. Leta 1973 ga je Skupščina občine Ajdovščina dala v upravljanje Mlinotestu iz Ajdovščine, Hotelu Planika. Hotel Planika je odstopil dvorano v upravljanje Krajevni skupnosti Predmeja in ta je leta 1987 prešla v trajno last KS Predmeja.

Zanimivi so tudi podatki o zgoraj omenjeni Kmetijski zadrugi Predmeja, ki je upravljala z bogatim darilom vlade LRS in IOOF Slovenije, ki so ga Predmežčani dobili za nagrado za prvi Zadržni dom v Sloveniji. Cit.: “Kot najboljšemu gradilišču so bila podeljena bogata in koristna darila od vlade LRS in IOOF Slovenije: mlatilnica, stroj na bencinski pogon, posnemalnik, stroj za ličkanje, dva pluga, plemenski bik, krmska semena, knjižna omara s knjigami, blago za opremo odra kulturne dvorane in radio...” (Iz časnika ‘Nova Gorica’: Dol-Predmeja je med prvimi v Sloveniji zgradila svoj zadržni dom.) Kasneje je vse prešlo v upravljanje KZ Otlica in ne ve se, kje je končalo. Bika pa so, ko je ostareel, ubili in meso prodali – na Bregu je bila mesnica.

KZ Predmeja je imela v lasti tudi 100 ovac, ki jih je pasel Zdravko Krapež – Županov. (Podatke o Hotelu ter ostale podatke o KZ Predmeja mi je posredoval Franc Likar – Jurjevski).

zadružni dom

ZADRUŽNI DOM DOL - PREDMEJA

Emil Velikonja

Po pripovedovanju Marjana Velikonje – Mdlčevega:

»Dom se je gradilo – obnavljalo požgani 'Albergo' in dogradilo dvorano – mesec dni. Delali smo vsak dan od 07.00 do 19.00. Opoldne smo imeli eno uro odmora, ko smo šli domov nekaj pojest.

Dnevno je delalo na gradbišču sto in več ljudi. Ker so dela dobro napredovala tudi pri gradnji zadružnega doma v Medani in je bila nevarnost, da Brici prehitijo Gorjane, smo zadnjih deset dni delali tudi ponoči.

Po odprtju je Edi Likar – Jurjevski izdelal leseno maketo, dolgo in široko kaka dva metra in visoko en meter.

S to maketo smo odšli (15 pri gradnji najzaslužnejših) na Prvomajsko delavsko parado v Ljubljano: do Ajdovščine s kamionom, nato pa z vlakom. Maketa je bila na tovornem vagonu, mi pa smo potovali s potniškim.

Ko smo prišli v Ljubljano, makete ni bilo nikjer. Kasneje smo ugotovili, da so v Divači tovorni vagon, na katerem je bila naša maketa – simbol delovne zmage, ki naj bi jo ponosno nosili na paradi, odklopili. Menda je naš leseni zadružni dom nekdo kasneje videl na domu nekega železničarja v Divači. Ta je maketo uporabil za kurnik. Če ne drugega, so njegove kokoši imele najiminitnejši kurnik v naši novi domovini.« je še dodal Marjo Mdlčev.

Še nekaj podatkov:

Ob odprtju doma je bilo na slavnostni prireditvi za udarniško delo podeljenih 97 značk:

- 23 zlatih za 35 delovnih dni,
- 40 srebrnih za 25 delovnih dni in
- 34 bronastih za 15 delovnih dni.

Na sliki: Značka, ki so jo prejeli za udarniško delo.

Foto: Emil Velikonja

Zlate značke so prejeli:

1.	BRATINA FRANC - KALIŠKI		13.	POLANC FRANC - DOLSKI	
2.	BIZJAK BRUNO - ŠTEMČEV		14.	BIZJAK ANTON - ŠTEMČEV	
3.	ČERNIGOJ SREČKO - BIZJAŠKI		15.	ČIBEJ MAKS - SIDEJEV	
4.	LIKAR JOLANDA - ZANČKAVA	X	16.	VIDIC FRANC - ZOGARJEV	
5.	VIDIC IVAN - VIDICOV		17.	LIKAR EDVARD - JURJEVSKI	
6.	ČERNIGOJ ANDREJ - GRMOVSKI		18.	VIDIC ALOJZ - ZOGARJEV	
7.	VELIKONJA IVAN - MDLČEV		19.	LIKAR MARTA - SELOVA	X
8.	VELIKONJA MARJAN - MDLČEV	X	20.	BOLČINA ANDREJ - PODJAPNIŠKI	
9.	VELIKONJA FRANČIŠKA - MDLČEVA		21.	KRAPEŽ ALOJZ - MANDRC	
10.	BRATINA LIDIJA - KOLENČEVSKA	X	22.	LIKAR ANTON - SELOV	
11.	LIKAR VIKTOR - SKRIPARSKI		23.	ČERNIGOJ Marija - BAJTARSKA	X
12.	BLAŠKO FRANC - BLAŠKOV				

X – Označeni še živijo.

kamnita spirala

ŠE O KAMNITI SPIRALI NA GORI¹

Damjan Popelar

Blagoslov Kamnite spirale²

Lansko poletje sem z delovno akcijo, ki so se je udeležili številni Otličani, končal dvomesečno delo pri Spirali. Dobila je svojo končno obliko, vendar je še klicala po dopolnitvi. Manjkalo ji je njeno nasprotje, stolp pri njenem vrhu; prst, ki moli v nebo.

Decembra, najkrajšega dne v letu, sem prišel. S Srečkom Vidicem sva mu izmerila mesto. Vrnil sem se aprila, prišel je tudi oče. Skupaj sva ga postavila precej hitro, v dveh dneh. Pri delu je pomagal tudi domačin, izkušeni rokovalec s kamenjem Ivan Vidmar-Štulski.

Tako je bilo telo Kamnite spirale nared. Njena fizična oblika se je udejanjila.

Sedaj je klicala po drugem rojstvu, povzdignjenju in oživitvi v duhovnem prostoru. Spirala je že v času gradnje postala kraj srečevanj in novih poznanstev, pogovorov in tišine. Prej pozabljen in zapuščen prostor je dobil nov pomen. Delo je posvečeno človeku in človeški skupnosti in kot tako potrebuje blagoslov, svojo posvetitev Gospodu.

Zgodilo se bo v soboto, 11. junija. To bo srečanje v širšem pomenu, domačinov z Dolenjske z vami, Gorjani. S seboj bomo prinesli besedo, pesem in vino. Prišle bodo Ljudske pevke s Telč in Ragle s Pristave pri Trebnjem, prišel bo Aktiv kmečkih žena iz Tržišča in Društvo vinogradnikov z Malkovca. Stanko Lazar, predstavnik Društva Zagon Tržišče, je poskrbel za to. Pridružili se bomo Angelskemu spevu z Otlice in Pevski skupini podeželskih žena s Predmeje ter Društvu Gora. Prišli bodo znanci in še neznanci.

Ljudska pesem in Černigojeva pesem o kamnu, ki jo bo recitiral Franc Černigoj sam, nas bo privedla do liturgičnega obreda, ki ga bo opravil Matej Kobal, domači župnik z Otlice.

*....daroval bom radostne daritve
v njegovem šotoru,
pel bom, igral bom Gospodu.*

Psalm 27,6

Daritev bomo zaključili z vinom in dobrotami, v Molkavi gmajni, na mestu, kjer se je vse skupaj začelo.

Spirala bo ostala na Gori, vam, Gorjanom, jaz bom odšel domov. Rad se bom vračal na ta kraj, k njegovim ljudem.

3. junij 2005

¹O Kamniti spirali na Gori smo v ,Gori' že dvakrat pisali. Glej časnik ,Gora', letnik VI, št. 23, str. 26, 27; ter letnik VIII, št. 25, str. 11, 12!

²Ker je tale številka časnika ,Gora' izšla po slavnostni prireditvi in blagoslovu Kamnite spirale, morda kaj ni potekalo tako, kot je tu zapisano, da bo. Naj bo tako ali drugače – Gora je bogatejša za umetnino iz kamna in Gorjani smo zanjo Damjanu Popelarju hvaležni...

V časniku ,Gora' tokrat objavljamo, kako to umetnino iz kamna vidi – in kam jo umešča – likovna pedagoginja in ustvarjalka **Silva Karim**, ki jo poznamo tudi po tem, da je avtorica logotipa Društva Gora.

KAMNITA SPIRALA NA GORI

Silva Karim

Iz kamna je Damjan Popelar na Gori sestavil obliko spirale.

To vznemirljivo obliko srečujemo v vseh civilizacijah, od Grenlandije na severu do Ognjene zemlje na jugu. Upodobitve spirale se pojavljajo v skorajda vseh civilizacijah, od daljnega vzhoda, do predkolumbovskih kultur v Ameriki.

Oblika spirale s svojo starostjo celo daleč presega meje obstoja človeške civilizacije, saj se skozi evolucijo pojavlja tako v rastlinskem kot v živalskem svetu. Če pomislimo še na hubblove fotografije črnih lukenj, zremo pravzaprav v teh prelepih spiralnih gibanjih v preteklost, oddaljeno v tisočih svetlobnih let ...

Ta zaokrožena, odprta linija je polna simboličnih pomenov. Na eni strani ima svoje središče, točko svojega porajanja, kar v številnih kulturah povezujejo z erotično simboliko vulve, plodnostjo in življenjem. Njena pot na drugi strani vodi v neskončnost, kar se pri različnih ljudstvih navezuje na večnost in posmrtno življenje.

Kamnito spiralo na Gori, ki jo je, zvest svojemu občutju, upodobil Damjan Popelar, bi dandanes najlažje povezali z izrazno smerjo v moderni likovni umetnosti, imenovano *earth art* (*land art*). Ta smer, s katero je bilo tesno povezano minimalistično kiparstvo šestdesetih let dvajsetega stoletja, se je razvijala v posebnem odnosu do narave, krajine oz. odprtega prostora. Sozvočje med umetnino in med prostorom, v katerem je bila umetnina postavljena, so umetniki dosegali predvsem s tem, da so formo oblikovali iz materialov, najdenih v sami krajini.

Simbolično moč spirale na Gori pojasnjuje sam avtor. Mi pa si ne moremo kaj, da ne bi spirale na Gori asociativno povezali s slavno spiralo Jetty, ki jo je leta 1970 v jezeru Great Salt Lake v Utahu upodobil kipar Robert Smithson.

Tako se spiralam, ki so upodobljene na neolitskih Venerah, spiralam, vklesanim v keltske megalite, spiralam z mikenske keramike, Smithsonovi spirali in številnim drugim spiralam, nastalim kot izraz človeške civilizacije, pridružuje še 'Spirala na Gori', 'Polž' so mu zrekli obiskovalci – spirala, ki s prefinjeno, skorajda kaligrafsko izrisano linijo izhaja iz svojega središča, se dviga navzgor in nas usmerja v neskončnost. Tja, mimo kamnitega stožca na robu doline, ki njenemu ženskemu principu daje svojo protiutež.

primorje

narava

ISLANDSKI LIŠAJ (*Cetraria islandica*)

Elvica Velikonja

Na sliki: Islandski lišaj sodi med grmičaste steljke.

Foto: Jure Velikonja

Sedem let že šteje naša 'Gora' in v vsem tem času je v kotičku, namenjenemu naravi, 'nastopilo' kar nekaj rastlin. Vsaka po svoje imenitne, so se, na čelu s hladnikovko, ponosno postavljale pred nami. Vse mogoče vrline sem iskala v njih, le o njih zdravilnosti je malokdaj stekla beseda.

Naš tokratni gost, **islandski lišaj**, pa se nam predstavlja prav s tega gledišča.

Vera v zdravilnost nekaterih rastlin sega tisočletja v preteklost. O tem nam pričajo mnoge vraže, miti, bajke, pravljice..., v katerih nastopajo čudežne rastline, ki človeka v hipu rešijo vseh tegob. Rana se v hipu zaceli, slepa deklica spregleda, v dekle pa se zaljubi prav tisti mladenič, ki ga ona tako rada vidi. Ljudje so torej od nekdaj iskali v rastlinah zdravilno moč, svoje izkušnje pa kot bogato dediščino puščali naslednjim rodovom – najprej z govorno, že zelo zgodaj pa tudi s pisano besedo. Najstarejša knjiga o zdravilnosti rastlin je namreč stara blizu pet tisoč let, napisana pa je bila na Kitajskem.

Da sem se med vsemi zdravilnimi rastlinami, ki rastejo pri nas in jih tudi uporabljamo, odločila prav za islandski lišaj, ki ga najbrž

mnogi niti ne poznate niti ne uporabljate, pa je 'kriv' naš nadučitelj Edmund Čibej. Onadva sta se namreč poznala.

Moram priznati, da sem bila malo razočarana, ko v zapisih (kroniki) iz leta 1950 Čibej našega rastlinskega bogastva sploh ne omeni. Od rastja našteje le nekaj drevesnih vrst, ki rastejo v Trnovskem gozdu, »*perli Avstro-Ogrskih gozdov*«; omeni mogočna bukova drevesa, ki so še ob njegovem prihodu na Dol rasla v Seču in pri Kalu, ter tisto največje, Na Hribu, pri Ivanu Bizjaku, iz katerega so »*nakrojili 14 rev.m drvi*«.

V rokopisu iz leta 1885 pa Čibej nekaj vrstic posveti tudi rastlinstvu. Začetek sicer ni spodbuden: »*Uže smo omenili, da je v občini rastlinstvo kolikor toliko omejeno*.« Ko kroniko bolj natančno preberemo, pa ugotovimo, da se to »*omejeno*« nanaša na kulturne rastline, saj tu razen zelja in krompirja uspeva le še malokaj. Nasploh se Čibej ne ustavlja prav veliko pri avtohtonem rastju. Tudi v delu kronike, ki nosi naslov *Rastlinstvo v občini*, zelo hitro preide z avtohtonih vrst na sadno drevje.

Pa se vrnimo k njim, ki nas na tem mestu najbolj zanimajo. Najprej Čibej na splošno ugotavlja, da se »todi razprostirajo po jamah in bregovih temno zeleni dišeči travniki«, na njih pa rastejo križnice, zlatičnice, metuljnice, kobulnice, lilije. Med njimi najdemo »specialitete cvetic in zelišč«. Glede teh »specialitet« izpostavi Čaven, ki da je z njimi še posebno bogat. Mednje uvrsti predvsem alpske vrste, in tudi sicer v kroniki kar nekajkrat omeni, da je rastje tu alpsko. Čibej zapiše: »Planinka (*Edelweiss*), velikocvetni svedrec (*grapblumiger Enzian*), zlati germiček, alpinka (*Alpenrose*).« Še više, kot »posebno znamenite za kraj« pa uvrsti: »Hladnikia *Pastinacifolia*, (*Umbeliperen*), dišeči volčin (*Daphne kneorum*), *Rhododendron hyrcutum* in *Nigritella* (*Kohlröserl*).«

S planiko, svedrcem (Clusijevim sviščem), hladnikovko, dišečim volčinom in dlakavim slečem (žiženpajnom) se naši kraji še vedno ponašajo. Verjetno tudi z »zlatim germičkom, alpinko« – le ime se je na tej več kot stoletje dolgi poti izgubilo. Je to morda svilnata košeničica, ki v maju pozlati travnike Roba, Čavna, Male gore, Kuclja?

Ene izmed naštetih lepotic pa pri nas ne najdemo več. To je *Nigritella*. Tako se namreč po latinsko imenuje rod murk. Doslej nisem nikjer prebrala niti slišala, da bi pri nas kdajkoli rasle te dišeče kukavičevke. Pa so, kot piše Čibej, pred več kot stoletja le dehtele po naših lepih travnikih. Murke so alpske vrste, izven Alp pa jih pri nas najdemo še na Snežniku.

Čibej še napiše, da »poljane in majhne vlažne stepe pokriva različno mahovje«, in že se posveti drevesnim vrstam. Med »mehkolistnatimi« našteje bukev, javor, lipo, brest, gaber in jesen ter poudari, da jeseni da to drevje veliko dobre stelje. Sledijo iglavci, oziroma »črno jelovje«: smreka, jelka, bor in macesen.

In že smo pri že omenjenem sadnem drevju. Tega v občini ni. Tu se »vdobe« le velika drevesa lesnike, cimbore in slive ter »velikanska drevesa divje črešnje, ki obkrožujejo in s cvetji kinčajo sleharno hišo«. Ljudje tu »sploh ne verujejo, da bi žlahtno sadje v tim kraju dozorelo«. Je pa Čibej domačinom dokazal, da nimajo prav. Kmalu je v šolskem vrtu obiral češnje, »sad bil je bogat in debel kakor na Vipavskem«, posebno dobro pa so se obnesle jablane, katerih cepiče je dobil »iz Rusije ob Volgi«. Kasneje je dopisal, da »so pričeli ljudje pridno saditi i plemenito sadno drevje, katerega dobivajo večinoma iz šol. vrta.«

V nobenem od teh dveh zapisov pa nič o **islandskem lišaju**. Da je Čibej poznal islandski lišaj in njegovo zdravilnost, pa si lahko preberemo v njegovem rokopisnem gradivu¹. Tako piše: »...Še druga ženica ne more prehvaliti zdravilnih zelišč, zdravilnih čajev z Golaka. Tu naj omenim samo mah, tako imenovani 'plučni čaj' ali tudi 'islandski lišaj', ki raste samo na Golaku, in ki izvrstno deluje proti sušici (jetiki). Ta čaj je vreden največje pozornosti, ker njegovo zdravilno moč so poznali že stari ljudje.

Kdo bi naštel vse hudostrupene rastline in vse zlatavredne čajevce našega Golaka? Ali naj vam imenujem 'ljubezenski waldmeister'?...«

Čibej pa ni bil prvi, ki je poznal zdravilnost islandskega lišaja. O njegovi zdravilnosti je v svojih naravoslovnih letopisih že v drugi polovici 18. stoletja pisal italijanski zdravnik in naravoslovec J. A. Scopoli, ki je kot zdravnik služboval v Idriji. Da je ta lišaj zdravilen, je izvedel od ljudi – uporabljali so ga proti boleznim dihal. Piše tudi, da so v kranjskih Alpah z njim pitali prašiče, na Tolminskem pa

¹ Rokopisno gradivo (tipkopis, dopolnjen s Čibejevimi lastnoročnimi popravki; verjetno prebran na slovesnosti ob odprtju koče pod Golaki. Objavljen v časniku 'Gora', št. 11, december 2000.)

so na pašnikih, kjer je bilo veliko islandskega lišaja, pasli zgarane ter mršave konje in vole. Po nekajdnevni paši so si menda kar dobro opomogli. Ko se je o njegovi zdravilnosti prepričal tudi sam, je o tem pisal, dokler ga niso kot zdravilno rastlino vpeljali v tedanje avstrijske dežele. Njegova uporaba se je ohranila vse do danes, ko ga uporabljamo predvsem v obliki tablet za lizanje pri kašlju in obremenjenih glasilkah. Že dolgo je znan tudi njegov antibiotični učinek, razen tega blaži vnetja želodca in črevesja, povečuje tek in pospešuje presnovo.

Da so zdravilnost islandskega lišaja poznali tudi idrijski lekarnarji, pa nam priča zapis Henrika Frayerja iz začetka 19. stoletja. O njem kot botaniku piše dr. Tone Wraber v Idrijskih razgledih (1/2003). Frayer je bil magister farmacije, sicer pa velik ljubitelj botanike. V svoji avtobiografiji piše, da je v letih 1818 in 1819 spremljal nabiralce islandskega lišaja – 'planinskega maha' in košutnikovih korenin. Za potrebe idrijske lekarne so ga hodili nabirat na Čaven in Golake. Torej je bilo islandskega lišaja takrat pri nas v izobilju. Danes ga najdemo še na nekaj mestih po Robu ter na južnem pobočju čavenske planote in Kuclja, vendar povsod zelo malo. Več ga je na dnu Smrekove drage.

Da raste na Golakih, pa so že od nekdaj vedeli tudi Gorjani. Govorili so, da je zelo redek in zelo zelo zdravilen. Rekli so mu '**krempeljmah**' – lepo in temu lišaju primerno ime, ki ga drugje nisem zasledila. Sicer pa islandski lišaj ni tako redka rastlina. Raste po vsej severni polobli, pri nas je razširjen v višjih legah, med ruševjem in v resavah nad gozdno mejo. Grmičaste steljke rastejo lahko med travo – tako je npr. na Peci, kjer sem ga nabirala lani poleti, lahko pa same prekrivajo tudi več kvadratnih metrov velike površine. Take zaplate tega lišaja pa sem, tudi lani, občudovala na poti čez prelaz Grosdglockner v Avstriji. Tudi na pobočju Kuclja raste med travo, medtem ko dela v Smrekovi dragi družbo ruševju, barjanski kopišnici, podlesnemu šotniku, brusnici, dlakavi mahovnici ... Fotografija je bila 15. maja letos posneta prav tam. Njej v dopolnitev pa še – lišaji so organizmi, ki nastanejo iz sožitja alg in gliv. Steljke islandskega lišaja so visoke okrog deset centimetrov in so olivno zeleno-rjave barve. Med travno rušo jih težko opazimo. Njegovo domovanje nam odkrije veter, ko odtrga grmičaste steljke od podlage in se nam tako pokaže tudi njihova svetlejša, belkasto siva stran.

Islandski lišaj spada med grmičaste steljke, te pa so od vseh najbolj občutljive na onesnažen zrak. Tako lišajev ne najdemo tam, kjer je zrak onesnažen (predvsem visoka koncentracija žveplovega dioksida), v čistem okolju pa smo priča bogati lišajski flori. In čeprav kot grožnjo rastlinskim vrstam naših gorskih travnikov radi postavimo ob stran zaraščanje, v tem primeru to najbrž ni glavni vzrok.

potopis

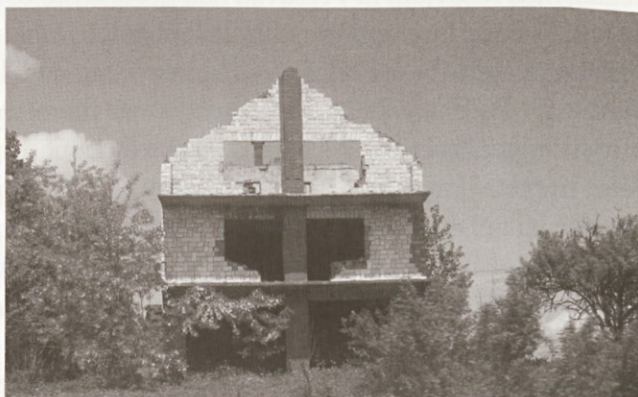
'GORJANI V BOSNI' ALI 'KAKO SE TKEJO VEZI MED LJUDMI'

Franc Černigoj

Štiri dni smo bili od doma – dva dni na poti, dva dni v Bosni. V Sarajevu, v Brezi, v gorah okrog Sarajeva. Sredi letošnjega maja. Z dvema kombijema, dober ducat Gorjanov, članov Društva Gora. Pobudnik, organizator, duša potovanja in sploh 'glavni krivec' za to, da smo v Bosno sploh šli, je bil Zvonko z Brezna, s Predmeje. Hvaležen sem mu za posebne vrste izkustvo in za doživetje občutja neke skupne preteklosti in drugačne sedanjosti. Morda so podobno občutili tudi ostali udeleženci 'odprave'.

608 kilometrov – skoraj cel dan umirjene vožnje. Umirjene seveda za nas, ki smo v kombijih le sedeli in vso pot na zelo različne načine 'modrovali in se poglobljali v skrivnosti življenja'. Nekoliko bolj naporna je bila verjetno pot za oba šoferja, Simona in Emila.

Dol grede smo se ustavili v Banja Luki. Rino Velikonja ima v tem mestu, v tamkajšnjem Rotary klubu znance, in ti so nas s svojim predsednikom Stojkom Vučenovićem na čelu res lepo sprejeli. Med njimi je bil tudi Slovenec Franc, priimek sem pozabil, rojen v Bosni, po rodu iz Čepovana. Slovensko govori tako dobro, kot bi mladost preživel v Sloveniji. In – zanimivo – Franc je poslanec v skupščini Republike Srbske!

Na sliki: Skelet v zelenju...

Pot skozi Bosno. Levo in desno ob poti pa ... Foto: Slavko Vidic

Na sliki: »Pozor, mine!« Z nevarnega območja beži Slavko Vidic. Foto: Slavko Mikuž

Najprej nas je prizadelo, skoraj šokiralo, čeprav smo vedeli, kaj bomo videli – potem se, popotnik v mimo vozečem avtomobilu – navadiš: požgani in razstreljeni domovi, ožgani zidovi, zaraščena polja in travniki, rdeče table z napisi: POZOR, MINE!

Na sliki: Grobovi in spet grobovi... Foto: Slavko Vidic

V Sarajevu pa grobovi in spet grobovi: na vsakem dva snežno bela stebrasta kamna. In če vemo, da ima vsak muslimanski mrtvec svoj grob, si lahko mislimo, koliko jih je. 11.000 prebivalcev Sarajeva je bilo

namreč ubitih v tej nori bosanski vojni. Od tega mnogo otrok in žensk.
 'Pa mirna Bosna!' so rekli včasih, ko so hoteli kako stvar umiriti, končati...

Kako je do povezovanja Društva Gora in Planinskega društva iz Breze pri Sarajevu sploh prišlo? 1993. leta je v Ajdovščino pribežal Dobro Marinković. Srb. Srb iz Breze. Svoj rodni kraj je moral zapustiti in oditi. Kam? Žena Hrvatica, on Srb v pretežno muslimanski Brezi. »Ne marajo me njeni, ne marajo me moji. V Brezi tudi ne morem ostati,« je potožil prijatelju iz otroštva, muslimanu Seadu, ki nas je ves čas našega bivanja v Bosni spremljal. Tako je Marinković odšel v Slovenijo, v Ajdovščino, k Omerju Silajdžiću.

Leta so tekla, vojne je bilo konec in ponovno so začele oživljati nevidne vezi. Planinci iz Breze, iz PD Budoželj (*Budoželj je gora, op. pisca*), so prek Marinkovića navezali stike s planinci iz Ajdovščine. Kmalu je prišlo do prvega obiska: šest planincev iz PD Ajdovščina je obiskalo Bosno. Med njimi je bil Zvonko Žonta – Breznarski.

Zvonko je z nekaterimi planinci iz Breze navezal res prijateljske stike in rezultat teh je bil obisk planincev iz PD Budoželj v Sloveniji, v avgustu 2004 – na Gori. Takrat so se skupno vzpeli tudi na Triglav¹. In letos smo jim obisk vrnil.

Sead Friljak – Sejo iz Breze. Marinkovićevo prijatelj, saj sta otroštvo preživela skupaj. 'Domar' (hišnik) v tamkajšnji osnovni šoli s 500 učenci. »Ni dosti dela,« pravi Sejo, »majhni otroci, majhna škoda za njimi...«

Z njim sem se pogovarjal ob reki Stavnji, ki izvira na gori Zvijezda in teče skozi Vareš in Brezo. Tu so nam prijatelji iz Breze pripravili piknik...

Zapisal sem že, da je bil Sejo ves čas z nami. Skozi njegovo vodstvo in pripovedovanje smo Bosno vse drugače doživeli, kot če bi potovali dol sami ali s katero od potovalnih agencij.

Že prvi dan so nas planinci iz PD Budoželj pričakali v Brezi – široko in gostoljubno, kot pač naši bivši sodržavljanji iz južnih republik znajo.

Nato nas je Sejo popeljal v Sarajevo, v hotel Amerika. Na travnatem pobočju, le nekaj metrov od hotelskih vrat – muslimansko pokopališče. S kamnov razberem, da so tu pokopani mladi ljudje, umrli med leti 1992 in 1995. Na kamnih je največkrat vklesan tale izrek iz Korana: »I ne recite za one koji su na Allahovom putu poginuli! Ne, oni su živi, ali vi to ne osećate!« Tako znano mi zveni ta misel...

Na sliki: Molitev na Baščaršiji.

Prvi večer smo se peš odpravili na

Foto: Franc Černigoj

¹Glej Časnik 'Gora', letnik VII, št. 24 (december 2004), str. 44, 45!

Baščaršijo, v znamenito staro trgovsko-obrtniško mestno četrt. Tu so na manj kot enem kvadratnem kilometru štirje sakralni objekti štirih različnih ver: muslimanska džamija, pravoslavna cerkev, židovska sinagoga ter katoliška cerkev. Niso zaman Sarajeva poimenovali *'talilni lonec različnih kultur'*...

In Sarajeva zagotovo ne doživiš, če ne greš na Baščaršijo – najprej ponoči, nato še podnevi – da vidiš, kod si ponoči pravzaprav hodil. In tedaj je Slavko Pračkov sledil svojemu pronicljivemu instinktu: iz danega trenutka iztisniti največ – klošarja z ulice je zaprosil, naj nas popelje v dobro gostilno. Za uslugo mu je obljubil: »Jedel in pil boš z nami, kolikor boš hotel in zmogel! Nocoj boš naš gost!« In klošar nas je res odpeljal v tipično baščaršijsko 'okrepčevalnico' in nam res popestril večer. Pil je, jesti pa, revež, skorajda ni mogel...

Nazaj v hotel smo se odpeljali s taksijem. Pračku se je zdelo, da vožnja traja malo dolgo in je naglas podvomil: »Pa ovo nije najkraći put do hotela!« Taksist pa mu je mirno odgovoril: »Jeste, nije najkraći – ali je najvarniji...«

Kaj hočemo, tudi tako si taksisti prislužijo kako bosansko marko več...

Drugi dan smo obiskali olimpijske planine, Igman (se še spomnimo znamenitega 'Igmanskega marša' 1. proletarske partizanske brigade, o katerem smo se učili v šoli...) in Bjelašnico – slednjo le do podnožja, ker je bilo na cesti še precej snega. Stiskalo nas je v prsih, ko smo stali na prizoriščih sarajevskih olimpijskih iger 1984: vse razsuto, požgano, z belimi grobovi zaznamovano...

Veliko Polje (tam so bili biatlon, teki...), Malo Polje (olimpijske skakalnice...). Res nas je zmrzilo, ko smo stali pred

Na sliki: Ob pogledu na hotel Mrazište na Velikem Polju nas zmrazi pri srcu...

Foto: Franc Černigoj

skeletom ogromnega hotela Mrazište, ki so ga Srbi minirali in požgali, preden so se 1992. leta umaknili od tod.

Povzpeli smo se na porušeno veliko skakalnico na Malem Polju. Prav v čelo odskočne mize je udarila granata 'beztzrajnega topa', stopila železne traverze in v beton zvrtala luknjo.

Na sliki: Zvonko Breznarski, 'krivec' za pot v Bosno. V ozadju razbiti objekti na Malem Polju. Zvonko se je 1984. leta kot gledalec udeležil olimpijskih iger v Sarajevu.

Foto: Slavko Vidic

Na sliki: Prav v čelo odskočne mize velike skakalnice je udarila granata 'beztzajnega topa'...
Foto: Franc Černigoj

S tal sem pobral prazen tulec naboja za polavtomatsko puško, kakršno sem imel tudi sam v jugoslovanski ljudski vojski – naj bo za spomin...

Na sliki: Dušan na mestu, kjer so podeljevali medalje olimpijskim zmagovalcem v smučarskih skokih. V betonu so vidni sledovi krogel...
Foto: Slavko Vidic

Pod planinskim domom blizu Malega Polja je sredi travnatega pobočja velika smreka – okoli nje pa je zasajenih 81 mladih borov – prav toliko je v bojih tam okrog padlo borcev specialne enote bosanske policije...

Ob povratku z Igmana smo se morali za nekaj časa ustaviti: deminirali so del gozda ob cesti. To delo opravljajo posebej izurjeni strokovnjaki, največ štiri ure na dan: pol ure delajo, eno uro počivajo. Če se kdo od njih kdaj ne čuti psihično trdnega, tisti dan ne dela. Vseeno prihaja do nesreč, zato ves čas, ko mine odstranjujejo, blizu stoji pripravljen rešilni avto z zdravniško ekipo. Ocenjujejo, da je v Bosni še 2.000.000 neeksploziviranih min. V vsak kvadratni decimeter tal pa mora tisti, ki mine odstranjuje, pod določenim kotom zabosti posebno paličico desetkrat! Kako velika je Bosna, če jo gledamo s tega zornega kota!

Na sliki: Le ozka steza skozi minsko
molje je že očiščena min...
Foto: Slavko Mikuž

Popoldne smo obiskali izvir reke Bosne – ‘vrela Bosne’, kjer Bosna privre na dan v 15-ih večjih izvirih in mnogih manjših. Oj, večno živa čista in mrzla voda! Z naših rok spiraš umazanijo sveta, z naših duš je ne moreš...

Zvečer pa smo po Emilovi zaslugi obiskali bazo EUFOR-ja v Butmiru, blizu sarajevskega letališča. Emil namreč pozna starešine slovenske mirovne enote v Bosni. Tem fantom se zdaj, ko v Bosni ni več bojev, res ne godi slabo...

Tretji dan smo se odpeljali v planine na drugi strani Sarajeva, v Barice, na Čavljak (1250 m). Od tod so Srbi pošiljali granate v sarajevsko kotlino – mesto so imeli kot na dlani. Prav s teh hribov naj bi bila izstreljena tudi granata, ki je padla na tržnico Markale na Baščaršiji in ubila 43 ljudi, več kot sto pa jih je ranila. (Luknje, ki jih je v tlaku naredila granata, so zalili z rdečim betonom, tako da izgleda, kot bi se tam raztreščila velika kaplja krvi...)

Ob povratku s Čavljaka smo se ustavili v Vratniku, v starem delu mesta, kjer je pokopan tudi 2003. leta umrli bosanski predsednik Alija Izetbegović. Dan in noč se ob njegovi grobnici menjava častna straža bosanske vojske.

Na sliki: Menjava častne straže ob
Izetbegovičevem grobu...
Foto: Slavko Mikuž

Potem smo jo peš ubrali ob reki Miljacki, po stari karavanski cesti, ki je povezovala Sarajevo in Istanbul (Carigrad). Šli smo do Kozjega mosta (Kozja ćuprija), do koder so Sarajevčani spremljali sorodnike, ki so se odpravili v Istanbul. Prav tam so jih spet pričakali, ko so se z dolge poti vračali domov. Pripovedka pravi, da je ta kamniti most nastal tako, da sta se drug proti drugemu, vsak s svojega brega reke, zagnala dva kozla, z glavama udarila skupaj nad reko in tako okamenela... O tem poje tudi pesmica:

*To je kozja ćuprija,
to je mostić kriv,
za koji se priča,
da je bio živ...*

Na sliki: Izmenjava daril...
Foto: Slavko Vidic

Posedali smo na travniku ob reki Stavnji, Gorjani in planinci iz Breze. Besede so bile žive, zdaj glasnejše, zdaj tihe; zdaj so privrele iz te skupine, zdaj iz druge; kdaj pa kdaj je vmes zažuborel smeh, oglasila se je pesem. Žuboreli smo mi, žuborela je reka. Kot da ni bilo nikoli in nikdar, nikjer in nikoder nobene prekleto vojne; kot da smo od nekdaj kot tedaj.

Na sliki: Žuboreli smo mi, žuborela je reka...
Foto: Slavko Vidic

S Seadom sva sedela malo vstran in pogovarjala in pogovarjala, morda dve uri, morda več. O vsem mogočem sva se menila, obnavljala sva našo skupno zgodovino in dogodke ter našo pot v zadnjih dneh. Beseda mu je tekla sproščeno, a čutilo se je, da je to le gladina njegove duše. V temno globino njenih tolmunov se ni spuščal...

Ko sem ga vprašal, naj mi pove kaj o vojni, je umolknil. Kot ne bi imel kaj povedati. Le to mi je rekel: »Lahko bi se izognil, a se nisem. Bil sem v sestavu rezervne vojaške specialne policije. Došlo – bilo – prošlo...«

In o tem ga nisem več spraševal. Rane so še preveč sveže...

Na sliki: Sejo pripoveduje...

Foto: Slavko Vidic

»Kaj pa jezik?« sem ga vprašal. »Kako imenujete jezik, ki ga govorite v Bosni?« - »Jezik je bošnjaški. Ni niti srbski niti hrvaški. So razlike – recimo: bosanci izgovarjamo glas 'h', ki ga Srbi izpuščajo. Na primer, Srbi rečejo 'leb', mi pa 'hleb'. Morda je v 'bošnjaščini' več turcizmov kot v hrvaščini. V srbščini so tudi. Vendar – živeti moramo skupaj.«

Kako življenje te jezikovne razlike ureja po svoje, nam pove tale anekdota...

Srb, Hrvat in Bošnjak grejo na kavo.

»Daj kafu!« naroči Srb natakarju.

»Meni kavu!« reče Hrvat.

»A meni kahvu!« naroči še Bošnjak.

Natakar zakliče v kuhinjo: »Daj tri produžene!«

Ko se kmalu potem pridruživa ostalim, ki poskušajo pravkar pečene čevapčiče iz ovčetine, sam pri sebi potihoma ponovim eno njegovih misli: »E, moj Sejo, stvarno, jesi rođen u mraku, a ne sinoć...«

O poti nazaj ne bi govoril – bila je pač pot domov...

Na sliki: Gojenke medrese, muslimanske verske srednje šole...

Foto: Franc Černigoj

Še tole: Planinci iz Breze pridejo tudi letošnje poletje na Goro. In tako bomo tkali nevidne vezi s slovenskih gora v bosanske planine in nazaj...

potopis

TELEMARK V TELEMARKU

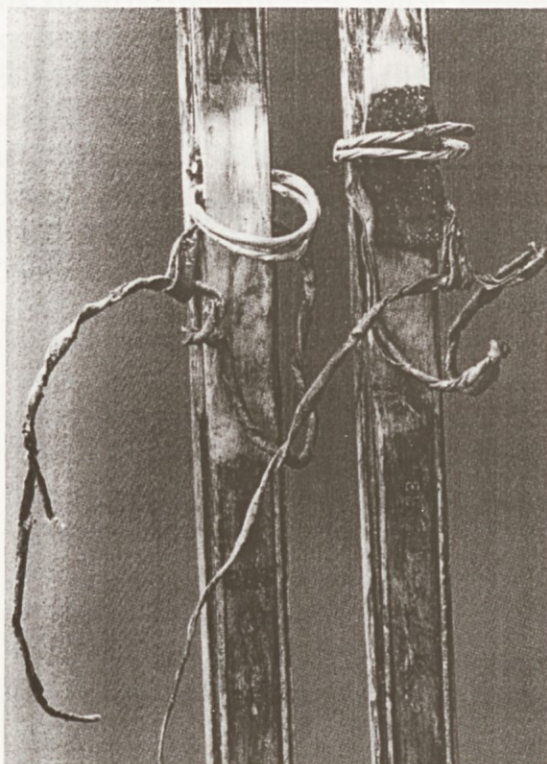
Uroš Velikonja

Ko sem se konec februarja letos vrnil z zimskega potepanja po Kanadi, sem imel le nekaj tednov časa, da se pripravim na naslednjo odpravo. Na to sem se odpravil v velikem pričakovanju, saj je bil cilj te odprave Norveška, natančneje, pokrajina Telemark. Kaj je še lahko lepšega za telemark smučarja kot to, da se odpravi v samo srce pokrajine Telemark, kjer se je ta tehnika smučanja začela.

S to mislijo sem konec marca na hitro spet spakiral smučarsko opremo, sledil pa je že znani scenarij, saj je bila to že moja četrta pot na Norveško. Stotine kilometrov avtoceste prek Avstrije in Nemčije na sever Danske, nato s trajektom na Švedsko, kjer smo jo udarili po severozahodni obali, proti Norveški.

Na sliki: Značilne lesene hišice v pokrajini Telemark
Foto: Uroš Velikonja

Na sliki: Smuči in vezi iz časa okoli 1860, z njimi so smučali pionirji telemark smučanja
Vir: Elling Alsvik: Dekorerte Ski i Trondelag

Končno me v zgodnji jutranji uri prebudi nenavadna svetloba, ki me takoj spravi v dobro voljo, nad mano se je namreč dvigalo zaletišče skakalnega centra Holmelkollen nad Oslom. Iz Osla smo jo nato po krajšem postanku takoj mahnili v smeri proti jugozahodu Norveške, proti pokrajini Telemark. Po nekaj urah vožnje smo prestopili mejo in med vožnjo so moje misli zbežale dobrih 100 let nazaj, v čase pionirjev telemark smučanja. Kako se je sploh začelo?

Smučanje 'telemark' je dobilo ime po istoimenski norveški pokrajini Telemark, ki leži severozahodno od današnjega Osla, nekdanj imenovanega Kristianija. Prebivalci pokrajine Telemark so bili kmetje in v nasprotju z drugimi Norvežani, poleti in pozimi, izjemno radoživ. Smuči niso uporabljali samo za nujne življenjske potrebe, temveč so se na njih tudi zabavali in zelo uspešno tekmovali. Morgedal v grofiji Kviteseid v Telemarku je bil od leta 1850 središče tedanjega smučanja na svetu. Ker nista znana ne letnica ne ime prvega smučarja v tej tehniki, veljajo prebivalci Telemarka za začetnike tega načina krmarjenja na smučeh.

Prav posebno vlogo pri tem pa ima oče nordijskega smučanja, Sondre Auerssen Norheim (1825-1897), doma iz Morgedala. Njegovi učenci in posnemovalci so ga imenovali učitelj nad učitelji, mojster nad mojstri. Slavna je njegova odprava na tekmovanje v Kristianiji, kamor je, star 43 let, iz Morgedala pripotoval kar na smučeh, približno 200 km, in tam potem premagal vse meščanske tekmece. Prav posebni občutki so me prevevali, ko sem pred njegovo rojstno hišo v Morgedalu pomislil na našega nadučitelja Edmunda Čibeja in naše pionirje smučanja z Gore ter vse, ki smo tesno povezani s tem krajem, saj sem konec koncev tudi sam Čibejev učenec. V muzeju sem izvedel, da je Morgedal kot zibelka modernega norveškega smučanja znan tudi po prvem zapisu besede slalom, ki izvira iz staronorveščine. 'Sla' pomeni gladko pobočje in 'laam' (izg. lom) sled v snegu. Seveda sem si tukaj, v zibelki telemark smučanja, na noge nadel Čibejeve snežke in verjetno kot prvi Gorjan rezal smučino po neverjetni beli prostranosti. Vmes sem naredil tudi kakšno 'sliko' in like v snegu, kot je v kroniki nadučitelj Čibej zapisal ob spustu tekmovalcev z vrha Golaka, leta 1895.

Na sliki: 'Slike' v snegu, s Čibejevimi snežkami
Foto: Jaka Jovan

Pred mano se je ves čas potovanja razkazovala pokrajina, katere lepota ti jemlje dih. Lesene hišice kot v pravljici, jezera in na jugu fjordi, in tisto najlepše, gore, ki so tako nedotaknjene, kjer je morje snega... Cilj, seveda najvišji vrh pokrajine Telemarka, 1883 m visoki Gaustatoppen ali 'Toppen i Telemark', kot mu pravijo Norvežani.

Na sliki: 1883 metrov visok Gaustatoppen, najvišja gora pokrajine Telemark
Foto: Uroš Velikonja

Sobota, deveti april. Ob 04.30 zjutraj v mojo sobo pridrvi Jaka: »Ej, stari, zunaj je šajba!« (Šajba v smučarskem žargonu pomeni jasno modro nebo.) Takoj si pripraviva zajtrk, med katerim se še enkrat pogovoriva o smeri vzpona in tudi spusta. Pred samim startom pregledava opremo, smuči, nahrbtnike..., saj se vremenske razmere na tej gori zelo hitro spreminjajo, tako da sva na morebitno prisiljeno nočno bivanje pripravljena. Na smuči pred samim vzponom nalepiva pse (posebni trakovi proti drsenju pri hoji s smučmi navkreber) in sam zarežem v smučino na zaledenem in s snegom pokritem jezeru Gaustablikk. Vzpon na samem začetku ni prav posebej zahteven, vendar je hoja v celem snegu zelo utrujajoča. Sonce je bilo že visoko na nebu, ko sva se povzpela do zadnje tretjine

vzpona, ki pa je najzahtevnejša. Zadnjih 400 m nadmorske višine do vrha naju je čakala strmina z naklonom med 50 in 70 stopinjami. Seveda sva morala smuči pripeti na nahrbtnike in proti vrhu sva gazila sneg do pasu.

Moram priznati, da me je kondicija proti vrhu že nekoliko izdajala, toda Gorjani smo trmasti in se ne damo kar tako.

V prvih popoldanskih urah doseževa vrh. Razgled na vse strani je enkraten, nepozaben... V lepem vremenu, in midva sva imela srečo, je z vrha te gore videti eno šestino ozemlja celotne Norveške, na vzhodu seže pogled vse do Švedske. Proti jugu se razgled razteza do morja in naprej do severne obale Danske, na zahodu do mogočnih fjordov in severnega morja, na severu pa do najvišjih gora Norveške. Zdaj vem, zakaj imajo goro Gaustatoppen Norvežani za najlepšo goro na Norveškem in jo vsako leto obišče več kot 30.000 obiskovalcev. Sam se kar ne morem ločiti od vrha, ko Jaka že pripravi opremo za spust. To, kar se je nato dogajalo v slabih dveh urah, se ne da napisati. Smučati v telemarku z najvišje gore Telemarka, v celem snegu, je pravljica, ki jo želi prebrati vsak telemark smučar. Ob vznožju gore se še enkrat ozrem nazaj proti vrhu, proti mojim smučinam v snegu, ostanejo občutki in prebujajo se čustva. Da, zagotovo se še vrnem...

Na sliki: Na vrhu Gaustatoppa in nepozabni razgledi

Foto: Jaka Jovan

**MENJALNICA • BORZNO POSREDOVANJE
TRAFIKA - TRGOVINA**

Zvonka

- odkup in prodaja delnic podjetij in PID-ov
- prepričajte se, da je pri ZVONKI postopek najhitrejši in najugodnejši
- sočasno lahko izbirate med bogato ponudbo usnjenih izdelkov
- PRI ZVONKI DOBITE ČASOPIS GORA IN ZBORNIK MATI GORA

Goriška cesta 23 - C2, Ajdovščina, tel.: (05)36-89-077

knjige

EDMUND ČIBEJ, Zbrani spisi

Uredništvo

Pred vami je nova številka časopisa Gora, luč sveta pa je v teh dneh ugledala tudi dolgo pričakovana knjiga o nadučitelju Edmundu Čibeju: Edmund Čibej, Zbrani spisi. Verjamemo, da boste po knjigi, ki je nastala tudi z vašo pomočjo, radi segli. Knjiga obsega več kot 350 strani, v njej je več kot 150 fotografij in drugih dokumentov. S sklepom Upravnega odbora Društva GORA bo cena knjige 5.000 tolarjev. Dobiti jo bo mogoče na običajnih prodajnih mestih, kjer lahko kupite tudi časopis Gora, in na prireditvah, ki jih bo v tem in naslednjih mesecih pripravilo Društvo GORA. Ker je pred nami čas šolskih počitnic in dopustov, bo njena uradna predstavitev jeseni. Kdaj natančno, vam bomo sporočili v prihodnji številki časopisa Gora, ki bo izšel, kot je že običaj, za "angelsko".

Na sliki: Naslovnico knjige je oblikovala Silva Karim

leposlovje

ISKANJE SONCA

Bojan Bizjak – Zakawsky

Razkošje svetlobe se je ujelo v vrč pravkar iztisnjenih pomaranč. Drobne rosne kaplje so se še vedno oprijemale stekla in nalahno polzele navzdol, na velik pladenj. Kupček časopisja je izdehteval v jutro, v kalifornijsko jutro.

Velika veranda se je zdela samotna in pusta. Nekaj ptičjih kletk je sicer viselo vzdolž pročelja, pa nekaj rož na belih stebričih, ki so zdaj nekoliko povenevale, ker je Jani odšla v svoj stari kraj, na Češko. Ja, zdaj si upa, zdaj gre vsako leto. Enkrat sem tudi jaz šel z njo. Žalosten, siv industrijski kraj. Stara cementarna je kraj spremenila v sivo pokrajino. Povsod je bil zoprn sivkast prah. Koliko ga je bilo na velikem lapuhu ob vegastem plotu pred njihovo hiško! Zdaj tam živi njen brat, ki še vedno dela v cementarni; je nekakšen inženir. Zdaj jim nič ne manjka, celo razmetujejo že, ampak tista obupna sivina. Tolažili so me, da je po deževju veliko bolje, da pa ga že dolgo ni bilo.

Ah, tisto poletje... Po dvajsetih letih sem tudi sam bil doma... Nova oblast, demokracija... Moja vas v hribih, v primorskih hribih...

Ozrem se po praznem ležalniku poleg sebe in si pritegnem časopise. Ptiči so potihnili, le tu in tam kateri še čivkne in mi da vedeti, da me opazuje. Natočim si kozarec sveže oranžade – to so pomaranče z mojih plantaž, ki sem jih zdaj oddal v najem. Vsega imam zdaj dovolj, vsega, le pesmi burje v smrekah nimam, me stesni.

Pobrskam po časopisju: veliki bahavi naslovi obetajo vojno v Iraku. Kavbojsko maščevanje, pomislim. In jaz sem volil te norce!

Potegne me v spomine. Tisto poletje, torej. Silil sem jo, da bi šla z menoj, pa sva se na letališču v Rimu razšla. Ona je letela v Prago, jaz samo do Ljubljane. Dvajset let me ni bilo doma, dvajset dolgih let. Pa ne da si ne bi upal, ne, to ne. Nisem imel problemov s politiko, to res ne. No, ja, kar izginil sem, to je res, a se je kasneje vse tako uredilo, da sem tu dobil državljanstvo in sem s stričevo pomočjo le uspel. Čudni občutki so bili, ko sem se z najetim avtomobilom zapeljal gor v hrib. Čudila me je nova asfaltirana cesta, obnovljene hiše, veliko avtomobilov, le travniki so bili zanemarjeni in njivice skromne.

V naši stari hiši je bilo vse razpadlo in trhleno. Razselili smo se. Podrtija je bila napisana name, pa nisem vedel, kaj bi z njo. Da bi se tja vrnil, to pa ne. Navadil sem se mile klime in vročih poletij, pa vsega udobja. Postopal sem okrog hiše, gledal razraslo travo in polomljeno skromno sadno drevje. Revščina, iz katere sem zrasel... Krompirji, ki smo jih na pomlad šteli za nedeljsko kosilo. Sicer je bila nedeljska juha in na margarini popečeno meso iz juhe. Oče je gozdaril in svojo nemoč stresal na nas. Krut povojni čas. Kar naprej smo morali nekaj udarniško delati, kar naprej. Popravljali smo cesto, gradili združni dom, sadili smrekice, vse brezplačno. Govorili so nam, da je to vse za našo svetlo bodočnost, da si gradimo boljši jutri. Takrat nisem vedel, za kaj gre.

Po odsluženi vojaščini sem jo popihal v Ameriko. Doma so pač rekli, da sem šel na delo v tujino in da se ne oglašam. Leta so narodila mnogo pozab, pa so pozabili tudi name. Ja, gledal sem tisto razpadlost in sem skorajda jokaje napredal še otroške spomine...

Imeli smo eno kravico. Jasno, da sem jo moral jaz pasti. Moji dve sestri sta se igrali s cunjicami in pomagali mami, kar je bilo pač treba. To je bilo, še preden se je vojna začela. Bil sem smrkavec, deset let mi je bilo. Pa pasem tisto jesen kravico, ležim pod hišo v globeli in gledam oblake. Kar pozabil sem, da je kravica zalezla proti zelniku. Ena od sester je stala na pragu in kričala, da bo krava požrla zelje. Vzdignil sem se, da bi jo odgnal, pa je bilo že prepozno. Nabutala se je zelja. Vsa napihnjena se je, stokajoč, vlekla nazaj proti hiši. Ja, kravica je počila, dobesedno počila. Še isti večer so jo možakarji naložili na voz in jo je eden od vaščanov odpeljal v mesarijo, dol v dolino. Oče je bil mrk. Pričakoval sem, da me bo pretepel kot psa, pa me je samo grdo gledal in mi rekel, da bo kaznen že še prišla. In je res prišla. Vzel me je s sabo v gozd, kjer sem moral vlačiti bukove veje na cesto. Takrat se še nisem zavedal, da je krava pomenila celo bogastvo.

Taki spomini so me obletali, ko sem stopal okrog trhlinaste domačije. Del strehe se je že pogreznil, okna so tudi že odpadala. Solzavo sem tacal po visoki travi in se zavedal, da se sem res ne bom več vrnil. Prodal sem vse skupaj, prodal sem svoje otroštvo... Ostale so mi le sanje in spomini. Da, da, prodal. Povedali so mi, da je zdaj tam lep vikend, da so hiško lepo obnovili. K sestri bom še šel na obisk, tja gor v hrib pa nič več. Kaj bi si trgal rano. Tam se je vse spremenilo. Kamniti zidci so se zarasli, pašnih poti ni več, še živine nimajo več. O, mi smo pa pasli, mi pa ja. Eh, ti spomini...

Kje se danes obotavlja ta naša Mehičanka. Saj je že deset. Danes je torek. Tu bi že morala biti. Hmm, kaj bi danes za kosilo. Samo zelenjavno mineštro in košček piščančka. Ta presneta dieta, včasih pa sem požrl kilo pršuta, če je bilo treba. Ah, saj je že zadaj, v kuhinji. Kdaj je pa prišla, da je nisem slišal. Mrhica. Pravi, da študira zgodovino in etnologijo. Saj se zna pametno pogovarjati, a se mi zdi, da je malce raztresena. No, pivce mi pa lahko prinese. Sit sem teh pomaranč.

Ni kaj, pivce tekne. Zdaj si ga lahko privoščim, ko je šel moj policaj v stari kraj, se mi smeje. Takole, do kosilca, dve, tri pivce, pa gledanje te mrhice, kako se suče po hiši. Ah, zdaj lahko samo še gledam. Če bi imel, kakšnih dvajset let manj, pa bi ji najbrž grulil, soncece moje, soncece...

Ja, sonce. Kako me je žgalo, ko sem pomagal obnavljati nasade pomaranč, ko sem obnavljal vinograde, pa ko sem delal na starem kombajnu v morju koruze. Tiste neskončne daljave in sama koruza. Pa se je zaobrnilo, da sem si lahko privoščil tudi senco.

Skremženo se razlezem po ležalniku in ugasnem radio, ki naklada o nujnosti kaznovanja Sadama. Sin mi je rekel, da so jih urili v puščavi, da bo šel tja, ko se bo res začelo. Moral bo. Strokovnjak je za zveze. On išče drugačno sonce. Ti mladi ljudje zdaj živijo samo še ponoči. Umikajo se soncu, umikajo.

Jaz pa sem ga tako noro iskal. In spet me vleče v spomine. Hm, sonce...

Ko sem pasel nad Tinčevim lazom, sem rad zahajal dol k njemu in poslušal njegove pravljice. Navadno je sedel na tnalu in kar naprej nekaj rezljaj, zdaj palico zdaj grablje, pa kakšno piščal je naredil. Tudi meni jih je naredil. Rekel je: kakšen pastir pa si, če nimaš piščali. Imel sem jih polne žepe in vsaka je imela svoj zvok. Maj je bil, zgodnja paša na gozdnih jasah, kjer je trava komajda odganjala. Imeli smo pohlevno kravico, novo kravico. Mirno je žmulila travo pod grmovjem, jaz pa sem zalezel dol do Tinča. Pa mi je začel razlagati, da gre sonce zvečer za Modrasovec. Tam da pade v veliko jamo in gre po podzemnem tunelu na drugi konec sveta in spet pride ven na drugi strani. Tako živo je razlagal, da sem mu res verjel. Še isti večer sem se zapodil na Modrasovec. Telebanasto sem tekal po gozdu proti vrhu. Tam se mi je odprl pogled na črne globeli. Sonce pa je še viselo nad smrekami. Tekel sem in tekel, da mi ne bi ušlo. Mrak me je ujel v neki globeli. Sonca ni bilo več. Seseдел sem se in si ogledoval obtolčene noge. Kajpak, bos sem letal in se nisem oziral na kamne. Noč se je bližala, jaz pa sem pozabil, kod sem pravzaprav prišel in kje sem. Prišel sem na rob neke globeli, pa se mi je spet pokazala druga. Obrnil sem se nazaj in sem se spet znašel v drugi jami. Nemočen sem se ulegel na mah med skale in sem se začel dreti. Kričaje sme klical mamo in očeta. Takrat mi je bilo jasno, da sem se izgubil. Mračine so se gostile okrog mene, jaz pa sem cmihal in cmihal. Srečo sem imel, da me je našel lovec, ki je šel po obronkih tistih globeli. Našel me je tam vsega nemočnega in cmeravega. Pobral me je in me skoraj nesel do vasi. Ko sva šla mimo prvih hiš, so se mu smejali, češ, kakšen plen pa je to. On pa je vsem razlagal, da sem iskal sonce, da sem hotel videti, kam da gre sonce spat. Doma so me takoj spravili v posteljo. Mama mi je očistila rane na nogah in jih povila s krpami, namočenimi v žganju. Vzelo me je. In še danes se spomnim, kaj sem tisto noč sanjal. Sanjalo se mi je, da sem našel jamo, kamor se je sonce skrilo. Skozi temo se je bleščala velika krogla in počasi lezla v velik tunel. Jaz pa sem tekel za tisto kroglo, ki se je nenadoma spremenila v oranžno žogo. Znašel sem se na drugi strani sveta, na praznem zasneženem prostoru, in sem še kar lovil tisto žogo po snegu. Premetaval sem se čez zamete in se kobacal čez grabne. Potem se je od nekje prikazal velik medved in mi ukradel žogo. Takrat sem se s krikom prebudil. Mama je prišla k meni in mi obrisala potne kaplje s čela in me potolažila, da sem kmalu spet zadremal.

Po tistem so bolj pazili name. Zvečer sem moral biti doma. Ja, tako sem iskal sonce...

»Marisa, gospodična Marisa, prinesite mi še eno pivo, prosim,« zakličem v notranjost hiše. Kakšni boki in vražje oči...

Eh, sončece, kdo je tebe našel!?

BAR NA OTLICI

BRUNA LIKAR s.p.

tel.: (05)36-49-616

PRI BRUNI DOBITE ČASOPIS GORA IN VODNIK POT PO DOLU GOR IN DOL

pogovor z gorjanom

SILVANA PRAŠOVIČ LIKAR – GMAJNARSKA

Miloš Likar

“Sem Silvana Prašovič Likar – Gmajnarska. Po duši in srcu sem Gorjanka. Rodila sem se 31. avgusta 1937, na Predmeji. Sedaj živim v Ljubljani. Moj oče je bil Andrej Koreninski, mati pa

Micka, rojena Krapež. V številni družini nas je bilo šest hčera in trije bratje. Oče je bil izreden lovek. Obvladal je nemški in italijanski jezik, kar ga je v življenju velikokrat reševalo. Ljudje so ga spoštovali. Od njega smo se veliko naučili. Rad je bral. Pripovedoval nam je pravljice. Vneto smo

ga poslušali. Ko smo nekoliko odrasli, nam je govoril o raznih dogodkih iz svojega življenja. Po vojni sem v popisu vojne škode ugotovila, da so mu Nemci sežgali okoli 120 knjig, kar je bilo veliko za tiste čase.

Ko sta fašizem in nacizem na Primorskem začela dvigati glave, smo občutili iz dneva v dan večji teror. Brata Andreja so Italijani vpoklicali v italijansko vojsko. Ko pa so prišli v naš kraj Nemci, so odpeljali v koncentracijsko taborišče očeta in brata Marjana, kjer sta ostala do konca vojne. Naša mama je imela ob sebi sedem nepreskrbljenih otrok. Prepuščena je bila Bogu in usodi.

V zgodnjih jutranjih urah 25. marca 1944 so se pojavili pred našo štalo Nemci. Ravno ob tistem času je mama v kuhinji gostila partizana; pripravljala mu je čaj. Nenadoma ga je opozorila, da so v bližini Nemci. Stekel je na plano. Za njim so streljali. K sreči ga ni zadela nobena krogla.

Strahotne posledice tega dogodka so prizadele vso našo okrnjeno družino. Mamo in nas sedem trok so okupatorji postavili v vrsto tik pred vaško štirno (vodnjakom). Nemec, ki je imel v roki mitraljez, je dejal, naj stojimo mirno. Tisti trenutek je naša uboga mama rekla nam otrokom, naj pokleknejo in molimo skupaj. Ko je Nemec, ki je vodil skupino vojakov, videl ta prizor, je dal ukaz: “Feuer” (oganj). Med njimi je bil tudi slovensko govoreči vojak, ki je dejal: “Zažgali bomo.” V trenutku je bila hiša v ognju, saj je bila na podu velika količina sena. Onemeli smo. Na kraju pogorišča smo ostali otroci okoli matere, ob nas pa naša kravica s teličkom. Isti dan so nemški okupatorji zažgali skoraj vso Predmejo. To je bil pravi sodni dan. Zatekli smo se k Slokarjem. Zbrali smo se ob tamkajšnji kapelici. Krenili smo na Rovtovž pri Lokavcu, od tam pa do Stomaža, kjer smo živeli kot begunci do konca vojne.

Jesen svojega življenja preživljam na Brdu pri Ljubljani. Živim v mirnem okolju, med dobrimi ljudmi in sosedi. V prostem času delam gobeline, berem, rešujem križanke, včasih napišem tudi kakšno pesem.

Nekatere stvari pa me zelo motijo in bolijo. Rada bi živela v pravno varni in socialni državi, kjer naj bi vladajoči prisluhnili ljudem. Danes v razvoju kapitalizma slišimo samo besede: tržna niša, globalizacija, privatizacija, stečaj, marketing in ne vem še kaj. Posluha za duševnost pa ni.

Ponosna sem, da sem Gorjanka. Globoko se zavedam svojih korenin. Rodna gruda je obogatila naše Gorjane, da smo ponesli v svet poštenost, pridnost, potrpežljivost in strpnost.”

MOJA DRAGA VAS

Silvana Prašovič Likar – Gmajnarska

Predmeja, dragi rojstni kraj,
zdaj v mislih vračam se nazaj.
Spomini na otroška leta, ko s soncem,
vetrom, v meglo odeta, si dala roko mi
v pozdrav.

Za vedno sem odšla od doma,
v tujini spremlja me podoba tvoja.

Kako si krasna, rodna vas!
Ponosen Čaven – tvoj okras!
Z gozdovi ti odeta si...
Pot teboj pa bela cesta,
ki speljala nas je v daljna mesta.

Zapustili smo te, gorska vas...
Rod Gorjanov po širnem svetu zdaj živi.
Trpljenje nas je skovalo in dalo nam
moči in potrpljenja,
da z malim srečni smo mi vsi.

Zate pozdrav, prelepa Gora,
gozdovi, polja, ta višina!
Saj na svetu ni je lepše –
ti si prva, ti edina...

zgodilo se je

POČASTILI SPOMIN NA UMRLE RUSKE VOJNE UJETNIKE

Alenka Tratnik

Na prijazno povabilo Albina Krapeža, nekdanjega direktorja za varstvo narave pri Ministrstvu za okolje in prostor in vodje Inšpektorata za okolje in prostor so na s soncem obsijano majsko soboto prišli na prijateljski obisk na Predmejo člani Društva Slovenija Rusija. Njihov obisk je bil namenjen počastitvi spomina na ruske vojake, ki so med prvo svetovno vojno na Predmeji in v okolici delali kot vojni ujetniki in, mnogi med njimi, tu tudi umrli.

Člani društva prijateljstva Slovenija Rusija so se najprej zbrali pri gostiteljih, Albinu Krapežu in njegovi ženi Majdi, ki sta poskrbela za dobrodošlico. Po uvodnih pozdravnih besedah se je za prijazno povabilo zahvalil Igor Furlan, tajnik društva, ki je poudaril, da so vsi kraji spomina enako pomembni, in napovedal, da bodo v dogovoru s predstavniki ruskega veleposlaništva prijateljski obisk nadgradili tudi s spominsko slovesnostjo, predvidoma prihodnjo pomlad, ter se tudi na ta način oddolžili ruskim vojakom, ki so umrli tako daleč od doma.

Na sliki: Člani Društva Slovenija Rusija so se zbrali pri gostiteljih, Albinu in Majdi Krapež.
Foto: Alenka Tratnik

Na žalostno in tragično usodo številnih od njih je v svojem nagovoru spomnil Franc Černigoj, ki je oživil ljudski spomin na ruske vojake, ki so med prvo svetovno vojno kot vojni ujetniki gradili ter vzdrževali pomembne oskrbovalne poti proti Soški fronti. Tako so na primer gradili utrdbe tretje obrambne linije, od Cola, mimo Sanabora, po robu Nanosa do Razdrtega. Dokaz njihovega dela pa je tudi usek Ajnšnit na cesti Col-Predmeja. (*Op.: Primerjaj v knjigi Franca Černigoja Znamenje na Gori.*)

Pri Gozdni upravi na Predmeji na njih spominja Ruska kapelica. (*Op.: Več o Ruski kapelici smo objavili v prispevku Kapelice, v časopisu Gora, letnik IV, št. 15, januar*

2002.) Prvotno znamenje so ruski ujetniki postavili leta 1917, ko so gradili vodovod od Slokarjev proti Trnovemu. Kapelica je bila zgrajena v slogu pravoslavne arhitekture in simbolično obarvana v barve ruske zastave (rdeča, bela, modra). Ob njej je bila tudi granata težkega kalibra. Kapelico so kasneje dvakrat obnovili. Prvič leta 1935, po naročilu gozdarja Villanija je novo izdelal mizarski mojster Edvard Likar – Jurjevski z Dola. Pred štirimi leti pa so jo obnovili na pobudo Albina Krapeža, nekdanjega direktorja za varstvo narave pri Ministrstvu za okolje in prostor in pod vodstvom Silvestra Peljhana iz Soškega gozdnega gospodarstva Tolmin ter s pomočjo domačinov Franca Likarja in Ignacija Velikonje. Takrat so jo tudi blagoslovili. Gradbena dela sta opravila kamnoseška mojstra Jože in Viktor Krapež, kapelico je po spominu oblikoval in izdelal gozdar Franc Likar – Bratinc, križ v kapelici je izdelal Franc Rupnik – Kališki, granato pa je priskrbel Albin Krapež.

Člani Društva Slovenija Rusija so h kapelici položili spominski venec, nato pa so pot nadaljevali proti Ruskim barakam, kjer je bilo med prvo svetovno vojno taborišče ruskih vojnih ujetnikov. Franc Černigoj je spomnil na žalostno usodo tistih, ki so leta 1917 hudo lačni prav tu nabrali in pojedli strupene rdeče mušnice ter na to v mukah pomrli. (*Op.: Primerjaj v knjigi Franca Černigoja Znamenje na Gori.*) Podobno tragična usoda je doletela tudi skupino ruskih ujetnikov, ki so v Cingalci, na kraju, ki ga domačini poimenujejo 'Tam, kjer so šli Rusi noter', gradili zbiralnik vode, ko

Na sliki. Prof. dr. Aleksander Skaza, častni profesor univerze Lomonosova v Moskvi, je položil spominski venec k Ruski kapelici.

Foto: Alenka Tratnik

so se odprla tla in nenadni zemeljski udor je pogoltnil nekaj deset ruskih vojakov. (*Op.: Primerjaj v knjigi Franca Černigoja znamenje na Gori.*)

Gostje so lep sobotni dan nadaljevali z izletom na vrh Čavna, nazaj grede pa so se ustavili pri Materi Gorjanki in nato nadaljevali druženje na Sinjem Vrhju.

planica 2005

PLANICA, PLANICA

Boris Šega in Veronika Piccinini

Še nobeno leto niti podvomila nisva, da se ne bi udeležila smučarsko skakalnega praznika v Planici. Marčevska destinacija Ajdovščina – Planica – Ajdovščina s tedenskim aranžmajem v Kranjski Gori je pri naju namreč že vrsto let stalnica, še posebej zadnjih nekaj let, odkar imava med tekmovalci in ostalimi privrženci tega športa mnogo prijateljev. Poleg športnih užitkov, ki sva jih deležna, nama ta prireditev predstavlja tudi ponovno priložnost druženja s prijatelji iz drugih držav, ki se kot vsako leto radi vračajo na finale sezone svetovnega pokala v smučarskih skokih, v Planico.

Začelo se je v četrtek. Že na prvem uradnem treningu so nekateri tekmovalci kot za stavo podirali svoje osebne in državne rekorde. K temu je veliko prispevala odlično pripravljena letalnica, vremenske razmere so bile ugodne. Tudi v petek smo se naužili prekrasnih poletov in pomladanskih sončnih žarkov. Po treningu so sledile kvalifikacije, na katerih smo lahko že spodbujali domače tekmovalce in upali, da se jih čimveč uvrsti na naslednji tekmi. Slovenci so se dobro odrezali, na sobotno tekmo se jih je uvrstilo pet. V soboto sta si Rok Benkovič in Robert Kranjec prislužila mesti med najboljšo deseterico (7. in 10. mesto), že šestič zapored pa je zmagal dotedanji svetovni rekorder v poletih, Finec Matti Hautamaeki.

Tudi v nedeljo, ko je bilo na sporedu zadnje dejanje sezone, so smučarski poleti upravičili svoje ime v pravem pomenu besede. Letelo se je daleč, zelo daleč. Ker je bila vremenska napoved za ta tekmovalni

dan slabša, je kar nekaj ljudi sklenilo ostati raje doma, misleč da tako dobrih predstav skakalcev, kot so jim bili priča pretekle dni, ne bo mogoče več videti. Ampak ušteli so se. Kljub jutranjemu slabemu vremenu se je kasneje nebo le zvedrilo ter prineslo skakalcem tako željeni vzgornik, ki jim je dal dodatnih kril. Navzoči smo bili priča spektakularnemu finalu, kot ga v tej športni disciplini še ni bilo. Tekma se je iz minute v minuto razvnela, svetovni in državni rekordi so padali kot za stavo. Med njimi je bil tudi nov slovenski rekord, 226 m, ki ga je v veliko zadovoljstvo večtisočglave množice postavil Rok Benkovič, ki si je s petim mestom priskakal lepo darilo ob svojem 19. rojstnem dnevu.

Na sliki: "Leti, Benko, leeeeti!" – Rok Benkovič novemu slovenskemu državnemu rekordu (226m) naproti
Foto: Boris Šega

Ker je bil boj za zmagovalca v skupnem seštevku svetovnega pokala sezone 2004/05 sicer že pred zaključno planiško prireditvijo odločen v prid "ledenemu" Fincu Ahonenu, sva kot mnogi imela občutek, da se med najboljšimi tekmovalci bolj kot boj za končne uvrstitve odvija lov na svetovne rekorde. Ko so jih skakalci dosegali, se je zdelo, kot da zanje zakon gravitacije ne velja več. Rekordne daljave so povzročile preglavice tudi organizatorjem, oziroma gospodu, ki je moral ob doskočišču skakalnice iz minute v minuto popravljati številke na tabli, ki je označevala dolžino svetovnega rekorda.

Razplet nedeljskih poletov naju je zelo razveselil, saj so se poleg Slovencev tudi najini prijatelji iz norveškega tabora odlično odrezali, še posebej zmagovalec Bjorn Einar Romoren, ki je z 239 m postavil nov svetovni rekord. Tega dosežka sva bila še posebej vesela, saj sva tekmo spremljala v družbi njegove družine, s katero naju že nekaj let veže prijateljstvo. Očitno ni bilo le naključje, da nama je le teden dni pred Planico Bjorn Einar v poslanem e-mailu med drugim zapisal, da si v Planici nadvse želi doseči svetovni rekord.

Planiška prireditelja je sicer letos postregla z izjemnimi daljavami, skupno z okoli 250-imi poleti prek nekdanje magične meje 200-ih metrov. Da trenutna znamka 240-ih metrov ni nepremagljiva, pa je v zadnjem skoku sezone dokazal Ahonen, ki ob doskoku pri 240-ih metrih žal ni imel dovolj sreče in je padel ter se nekoliko poškodoval. Zaradi padca se njegov skok seveda ni štel za nov svetovni rekord.

Na sliki: Zmagovalec nedeljske tekme ter z 239-imi metri tudi novi svetovni rekord, Norvežan Bjorn Einar Romoren.
Foto: Julia Tielmann

Na sliki: Švicarski reprezentant Andreas Küttel z gorjanskimi "smjukami", v družbi članov skupine "Edmund Čibej"

Foto: Mojca Finc

Ob raznih zabavno-družabnih dogodkih ob skakalnici, se je tudi letos, tako kot prejšnja leta, predstavila skupina "Edmund Čibej", ki je v starodobni opremi zopet demonstrirala staro obliko telemark smučanja. Nastop njenih članov je bil za gledalce svojevrstna atrakcija, navdušeni pa so bili tudi tekmovalci. Med drugim so gorjanske telemark smuči zelo očarale švicarskega skakalca Andreasa Küttla, ki je svoje tekmovalne smuči za nekaj trenutkov celo zamenjal za stare lesene (po opravljenih skokih, seveda). Gorjani tako s svojimi starimi običaji na takšnih prireditvah vedno znova veliko prispevajo k promociji Slovenije v svetu.

Skakalna sezona se je z uspešno planiško prireditvijo torej za letos končala, midva pa z nestrpnostjo pričakujemo nova doživetja na tekmovanjih Velike poletne nagrade v smučarskih skokih na plastičnih skakalnicah, ki bodo potekala v avgustu in septembru. Kljub vsemu pa ima skakalni praznik v dolini pod Poncami prav poseben čar, zato se že veseliva ponovnega pakiranja kovčkov za Planico 2006.

zgodilo se je

OBNOVA TLAKA V ŽUPNIJSKI CERKVI ANGELOV VARUHOV NA OTLICI

Jože Velikonja

Župnijska cerkev na OtlICI, ki je posvečena Angelom varuhom, je skoraj v celoti obnovljena. Potreben obnove je ostal le še tlak v cerkvi. Star lesen pod je bil že izrabljen, klopi ni bilo mogoče več pritrditi. V zimskem času je bilo v cerkvi hladno, kljub grelnim folijam, ki so bile nameščene pod klopmi.

Velika želja župnika, kot tudi vernikov, je bila, da se stari pod obnovi oziroma zamenja. Seveda pa je tako delo povezano tudi z velikimi stroški. Pogovori glede tega so tekli več let in končno smo se odločili. Po posvetu z arhitektko smo izbrali material. Tlak mora biti namreč narejen po vseh standardih. To pa vključuje podložni beton 8-10 cm, hidroizolacijo (izotekt), toplotno izolacijo, zaščitni beton 5 cm in nato zaključni vidni sloj, ki takemu objektu pripada, to je marmor sive barve z nekaj vzorci rdečega, za popestritev videza.

Na sliki: Demontaža klopi in lesenega poda

Foto: Jože Velikonja

Na sliki: Izkop starega kamnitega tlaka
Foto: Jože Velikonja

Na sliki: Beton je bilo treba poravnati
Foto: Jože Velikonja

Odločili smo se tudi, da se v tlak položi cevi za ogrevanje, ki bo sestavljeno iz grelcev, le-ti pa bodo postavljeni pod klopni. Cerkev bo razdeljena na štiri kvadrante, ki bodo ločeno povezani na centralno ogrevanje z elektromagnetnimi ventili. Tako bo ogrevanje moč regulirati iz zakristije.

V začetku leta 2005 je gospodarski svet sprejel sklep, da se tlak zamenja v tem letu. Po zbiranju ponudb je bila vrednost ocenjenih del 6.500.000,00 tolarjev, kar pa je za našo majhno župnijo velik zalogaj. Za pričetek del smo določili 30. maj 2005. Tega dne smo pričeli odstranjevati leseni pod in klopi, zaščititi je bilo potrebno oltar, orgle in ostale stvari. Drugi dan smo izkopali kamnite plošče in pripravili teren za polaganje betona. Danes – 02. junija 2005 – je položena že hidroizolacija na podložnem betonu, v soboto pa bomo položili zaščitni sloj betona nad toplotno izolacijo. Sledilo bo polaganje marmorja. Vsa dela potekajo pod vodstvom Alojza Bizjaka z Otlice ter župnika Mateja Kobala. Po končanih tlakarskih delih bodo na vrsti mizarska dela – postavitve novega lesenega poda ter pritrditev klopi. Za konec ostanejo še slikopleskarska dela in naša cerkev bo znotraj dobila dokončno podobo.

Ob tej veliki naložbi bomo hvaležni vsem, ki bodo kakorkoli, po svojih močeh, podprli vsa prizadevanja za lepšo cerkev Angelov varuhov na Otlici.

Svoj dar lahko izročite osebno župniku Mateju Kobalu ali ga nakažete na transakcijski račun Župnijskega urada Otlica, ki je odprt pri **Poštni banki Slovenije - št. 90672-0000168259**, s pripisom **ZA TLAK**.

S svojim denarnim prispevkom ali pa s pomočjo pri delih boste tako pripomogli k hitrejšemu dokončanju del in s tem zaključku investicije.

nogometaši na gori

NOGOMETAŠI NA GORI

Anita Velikonja

Kako nogometaši, boste rekli. Saj na Gori so vendar doma smučarji, smučarski skakalci, telemark smučarji. Vendar ste prav slišali.

V sedmi razred devetletke, ki je že sam po sebi nekaj posebnega, saj ga obiskuje sedem fantov in niti eno dekle – menda tako »čistega« razreda na Gori še ni bilo – jih namreč kar pet od njih trenira nogomet. To so: Gregor Mermolja, Tine Vidmar, David Velikonja, Tomaž Česnik in Andrej Česnik. Fantje nogomet trenirajo že več kot tri leta. Na treninge se vozijo v Ajdovščino, kjer trenirajo pri Nogometnemu klubu Primorje – trenutno so v skupini U12. Pred njimi pa se je nad nogometom resno navdušil že Nejc Vidmar (U16).

Na sliki: Ekipa Primorja U12 s trenerjem Alešem Kodeljco

Foto: Edo Pelicon

Zakaj so se odločili ravno za nogomet? Mogoče so bile za to krive zime z malo snega, ki so si kar sledile, mogoče jim je pri tej odločitvi pomagal njihov učitelj telovadbe, ki tudi sam trenira mlade nogometaše in jim je ta šport prikazal v najlepši luči. Mogoče pa jim je bila všeč le popularnost tega športa. Kdo ne pozna Beckhama, RONALDA, Figa, Zidana, Ronaldinha..., ki so postali slavnejši od mnogih pevcev ali filmskih igralcev.

Fantje so si izbrali šport, ki jim je bil všeč in to je nogomet. Kajti žogo lahko podiš povsod, nogomet lahko igraš poleti ali pozimi v dvorani. Nogomet je ekipna igra. Mladi kaj hitro spoznajo, koliko truda moraš vložiti, da nekaj dosežeš in da uspeš le, če deluješ kot ekipa. Trenirajo od dvakrat do štirikrat tedensko, ob vikendih pa odigrajo tekme ali sodelujejo na turnirju. Na tekmah se pokaže, kako pomembne so borbenost, hitrost, tehnika, natančnost podaj, predvsem pa vztrajnost. In vsega tega fantom v ekipi U12 ne manjka.

Tako, za nogometno prihodnost se ni bati – tudi na Gori ne, kajti nogomet ni samo najbolj popularen šport – počasi ti »zleze pod kožo« in postane način življenja. To pa smo spoznali tudi starši, ki na tekmah redno navijamo za svoje nogometaše.

FAMA
d.o.o. VIPAVA
MARKET
PODVELB**MENJALNICA • BORZNO POSREDOVANJE**
TRAFIKA - TRGOVINA*Zvonka*

- odkup in prodaja delnic podjetij in PID-ov
- prepričajte se, da je pri ZVONKI postopek najhitrejši in najugodnejši
- sočasno lahko izbirate med bogato ponudbo usnjenih izdelkov
- PRI ZVONKI DOBITE ČASOPIS GORA IN ZBORNIK MATI GORA

Goriška cesta 23 - C2, Ajdovščina, tel.: (05)36-89-077**BAR NA OTLICI****BRUNA LIKAR s.p.****tel.: (05)36-49-616****PRI BRUNI DOBITE ČASOPIS GORA IN VODNIK POT PO DOLU GOR IN DOL**

MOKRE KOPALKE

Lojzka Bratina

Iz sobe hotelske gledal sem te,
pod oknom pa morje pljuskalo je.
Peščena obala in majhen zaliv
deset dni del raja je bil.

Na plažo prihajala zgodaj si že –
torba na rami, dolge noge.
Smehljala si vsem se daleč okrog,
bila si princesa, bila si oh, oh...

Refren:

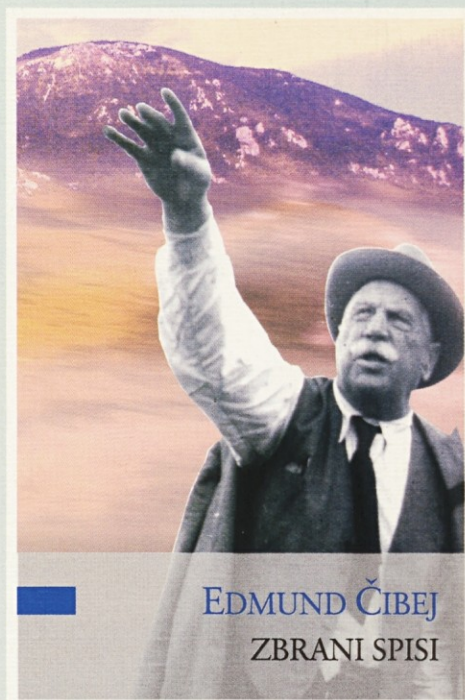
Mokre kopalke sušile so se,
ti pa si soncu predajala se.
Koža svilena in modre oči
glavo so zmešale mi.

Stopil sem k tebi, bilo me je strah...
Kaj naj ti rečem, da ne bi odšla?
Povabil na kavo sem te v bife,
čutil pa sem, da moja si že.

Leto je mimo, tokrat midva
v istem hotelu sva spet se znašla;
le da zdaj z nama še sinek Matej –
radi se imamo brez mej...

Refren:

Mokre kopalke sušile so se,
ti pa si soncu predajala se.
Koža svilena in modre oči
glavo so zmešale mi.

Časopis GORA izdaja Društvo za ohranjanje in varovanje naravne in kulturne dediščine GORA Predmeja.
Sedež uredništva je na Predmeji 106, 5270 Ajdovščina, tel., fax: (05)36-49-023
e-mail: info@drustvo-gora.si, www.drustvo-gora.si

Uredniški odbor: Franc Černigoj, Stanislav Mikuž, Edo Pelicon, Alenka Tratnik, Uroš Velikonja

Glavna in tehnična urednica: Alenka Tratnik

Odgovorni urednik: Uroš Velikonja

Lektor: Franc Černigoj

Realizacija: GK Grafika

Naklada: 500 izvodov

Oblikovanje logotipa društva Gora: Silva Karim

Fotografija na naslovnici: Primož Breclj, Rupa iz zraka

ISSN 1408-7855 NUK Ljubljana